

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
Кафедра початкової освіти

Формування вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класу на уроках читання засобом
кейс-технології

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Спеціальність 013 «Початкова освіта»

Виконала:
Серебрякова Вікторія Ігорівна,
студентки групи ПОМ-1-24-1.4з

Науковий керівник:
Паламар Світлана Павлівна,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник декана з наукової роботи та
міжнародної діяльності

Допущено до захисту
Протокол №__ від _____ 25 року
Завідувач кафедри
_____ Г. Л. Бондаренко

КИЇВ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ВЗАЄМОДІЯТИ УСНО НА УРОКАХ ЧИТАННЯ ЗАСОБОМ КЕЙС- ТЕХНОЛОГІЇ	7
1.1. Розкриття сутності базових понять з теми наукового дослідження.....	7
1.2. Аналіз психологічних та педагогічних джерел щодо комунікативної діяльності молодших школярів	20
1.3. Реалізація застосування кейс-технології на уроках читання як навчального методу з формування вмінь взаємодіяти усно	25
Висновки до першого розділу	33
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ВМІНЬ ВЗАЄМОДІЯТИ УСНО УЧНІВ 3-4 КЛАСУ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ ЗАСОБОМ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ	35
2.1. Критерії, показники та рівні сформованості вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класу на уроках читання	35
2.2. Діагностика рівня сформованості усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання	39
2.3. Розробка та апробація кейс-завдань для уроків читання у 3-4 класах	48
2.4. Організація та аналіз результатів наукового дослідження	55
Висновки до другого розділу	59
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	64
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна початкова освіта функціонує в межах оновленого стандарту навчання, що висуває важливі вимоги, пов'язані з розвитком навичок самостійного засвоєння знань, тобто здатності сприймати, зберігати наміри та реалізовувати їх у навчальній діяльності, організовувати власну роботу, здійснювати її моніторинг і самооцінку, а також вести усне спілкування з вчителем та ровесниками під час освітнього процесу. Вагомий внесок у формування зазначених умінь роблять уроки з української мови та читання, оскільки їх основне завдання – розвиток базової комунікативної компетенції, яка передбачає здатність і готовність учня молодших класів до мовленнєвої взаємодії.

Навички усного спілкування, з одного боку, визначають ефективність освітнього процесу щодо оволодіння мовленнєвою діяльністю учнів початкової школи, а з іншого – сприяють становленню загальних навчальних компетентностей, що є основою їх освітньої самостійності. На сьогодні питання пошуку найдієвіших способів розвитку усної взаємодії стає особливо актуальним. Одним із перспективних методичних прийомів є кейс-технологія – підхід, що надає можливість учням розвивати творче мислення, комунікативні вміння та навички командної роботи. Кейс-метод – це інтерактивна освітня методика, заснована на розгляді реальних або змодельованих ситуацій для короткострокового навчання. Основна мета цієї технології полягає не лише в засвоєнні знань, а й у формуванні в школярів нових умінь і особистісних якостей.

Актуальність порушеної проблеми, доцільність наукового пошуку шляхів її вирішення привели до вибору теми дослідження: **«Формування вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класу на уроках читання засобом кейс-технології».**

Об'єкт дослідження – процес формування вмінь усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання засобом кейс-технології.

Предмет дослідження – кейс-технологія як засіб формування вмінь усної взаємодії молодших школярів на уроках читання.

Мета дослідження – обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання кейс-методу на уроках читання для розвитку комунікативних навичок молодших школярів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові джерела з теми дослідження та обґрунтувати сутність понять.

2. Визначити переваги застосування кейс-методу для формування вмінь усної взаємодії на уроках читання.

3. Розробити критерії, показники та рівні сформованості вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класів.

4. Провести діагностику рівня сформованості усної взаємодії в учнів початкової школи та визначити типові труднощі у комунікативній діяльності.

5. Розробити та апробувати кейс-завдання для уроків читання, спрямовані на вдосконалення вмінь взаємодіяти усно.

Методи дослідження. Для досягнення мети, виконання поставлених завдань використано комплекс методів, а саме:

- *теоретичні*: аналіз, порівняння, узагальнення даних наукових джерел з проблеми формування вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класу на уроках читання засобом кейс-технології;

- *емпіричні*: анкетування, спостереження, бесіди, констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту для перевірки рівня сформованості усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання;

- *статистичні*: статистична обробка результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація з метою обґрунтування достовірності й репрезентативності даних.

Апробація результатів роботи. Основні положення та результати дослідження доповідалися на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: V Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА В ДІЇ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ» (14.05.2025); III Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми викладання освітніх компонентів соціально-гуманітарного спрямування у вищій школі» (05.06.2025); Міжнародна конференція студентських педагогічних дослідницьких клубів на тему: «Рецепція педагогічних концепцій у сучасній освіті та вихованні дітей», Університет Івана Павла II (Польща, 19.11.2025). Також відображалися в публікаціях тез на зазначені теми: «Реалізація застосування кейс-технології на уроках читання як навчального методу з формування вмінь взаємодіяти усно» розміщеної у збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми дошкільної, початкової та спеціальної освіти в умовах кризових викликів суспільства» м. Івано-Франківськ, 2025. 287с. С. 103-105; «Особливості застосування кейс-технології на уроках читання як навчального методу з формування вмінь взаємодіяти усно» розміщеної у матеріалах I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Наукові інсайти майбутніх педагогів: від пошуку до втілення» м. Київ, 2025. 337с. С. 169-174. Подано до друку наукову статтю в журнал категорії Б «Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.» на тему: «Комунікативна діяльність молодших школярів у процесі читання: теоретичні аспекти та потенціал кейс-технології у розвитку вмінь усної взаємодії».

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася на базі початкової школи №334 Дарницького району міста Києва. У дослідженні взяли участь 48 учнів 3-4 класів.

Структура і обсяг магістерської кваліфікаційної роботи: зміст магістерської кваліфікаційної роботи містить вступ, два розділи, висновки до двох розділів, загальні висновки, список використаних джерел (50 найменувань), 1 додаток.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ВЗАЄМОДІЯТИ УСНО НА УРОКАХ ЧИТАННЯ ЗАСОБОМ KEY- ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Розкриття сутності базових понять з теми наукового дослідження

Сучасна початкова школа функціонує в умовах реалізації оновленого Державного стандарту початкової освіти, що висуває до освітнього процесу низку принципово нових вимог. Сучасна освіта розглядає освітній процес через призму компетентнісного підходу, який передбачає формування ключових компетентностей учнів. Однією з основних є компетентність у володінні державною мовою, що охоплює уміння усно та письмово висловлювати свої думки та почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, проявляти любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлювати роль мови для ефективного спілкування та культурного самовираження. Зазначена компетентність також передбачає готовність використовувати українську мову як рідну у різних життєвих ситуаціях, що відповідає положенням Державного стандарту початкової освіти. Впровадження компетентнісного підходу сприяє формуванню цілісної особистості учня, здатної до самостійного мислення, творчої діяльності та соціальної взаємодії. Однією з провідних є компетентність вільного володіння державною мовою, яка охоплює сформованість уміння усно і письмово висловлювати власні думки, почуття, емоційні стани; здатність чітко, логічно й аргументовано передавати інформацію, використовуючи мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації. Важливим складником цієї компетентності є виховання любові до читання, розвиток мовного естетизму, відчуття краси художнього слова, а також усвідомлення значущості української мови як

невід'ємного чинника культурного самовираження, національної ідентичності та ефективної соціальної взаємодії. Крім того, зазначена компетентність передбачає сформованість внутрішньої готовності учнів використовувати українську мову як рідну в усіх сферах життєдіяльності – від побутового й навчального спілкування до творчої діяльності та громадянської участі. Її розвиток у початковій школі є підґрунтям для подальшого успішного навчання, оскільки мова виступає провідним інструментом пізнання, мислення та опанування інших навчальних предметів. Отже, компетентнісний підхід в освіті спрямований на становлення цілісної, соціально активної й творчо орієнтованої особистості учня, здатної до критичного мислення, самостійного прийняття рішень, конструктивного спілкування й ефективної участі в культурному та суспільному житті. Центральним завданням є формування у здобувачів освіти мета предметної компетентності – здатності до самостійного навчання, що включає вміння приймати та утримувати навчальну мету, здійснювати планування, самоконтроль і самооцінювання власної навчальної діяльності, а також ефективно комунікувати з учителем і ровесниками в процесі освітньої взаємодії. Важливу роль у становленні вказаних умінь відіграють уроки української мови та читання, адже їх основна дидактична мета полягає у формуванні базової комунікативної компетентності молодших школярів, тобто їх готовності і здатності до усного мовлення у навчально-комунікативних ситуаціях.

У рамках чинних освітніх програм особливу увагу приділено мовно-літературній освітній галузі. Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є всебічний розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, а також формування ключових компетентностей, зокрема комунікативної та читацької. Відповідно до зазначеної мети та для забезпечення реалізації освітніх завдань, у навчальному процесі виділено змістові лінії, що структурно сприяють формуванню компетентностей учнів:

- «Взаємодіємо усно» – спрямована на розвиток умінь ефективно комунікувати в різних соціальних ситуаціях, висловлювати власні думки, слухати та розуміти інших, а також використовувати мовні засоби для навчання і культурного самовираження.

«Читаємо» – передбачає формування читацької компетентності, розвиток критичного мислення та вміння аналізувати та інтерпретувати тексти різних жанрів і стилів.

«Взаємодіємо письмово» – забезпечує розвиток навичок письмового висловлювання, правильного оформлення думок, використання орфографічних та пунктуаційних норм, а також вираження власної позиції через текст.

«Досліджуємо медіа» – сприяє формуванню медіаграмотності, вмінню критично оцінювати інформацію, аналізувати різні джерела та використовувати їх у навчальних і практичних ситуаціях.

«Досліджуємо мовні явища» – забезпечує розвиток мовної компетентності, усвідомлення структури та функцій мови, здатності помічати мовні закономірності та застосовувати їх у власному мовленні.

Отже, зазначені змістові лінії забезпечують цілісне формування мовно-літературної компетентності учнів і спрямовані на розвиток усіх аспектів мовленнєвої діяльності та критичного мислення.

У процесі реалізації компетентнісного підходу особливе місце у початковій школі посідає мовно-літературна освітня галузь, зміст і структура якої визначені чинними освітніми програмами, зокрема Державним стандартом початкової освіти та Типовими освітніми програмами. Її метою є розвиток особистості молодшого школяра засобами рідної мови й літератури через організацію різних видів мовленнєвої діяльності – слухання-розуміння, читання, говоріння та письма. Мовно-літературна освіта спрямована на формування ключових компетентностей, а передусім – комунікативної та читацької, які забезпечують

здатність учня ефективно використовувати мову для навчання, пізнання, соціальної взаємодії та творчого самовираження. З метою реалізації зазначених завдань у межах мовно-літературної освітньої галузі виокремлено змістові лінії, що відображають основні напрями розвитку мовленнєвої діяльності молодших школярів. До них належать: «Взаємодіємо усно», яка передбачає формування умінь сприймати усне мовлення та будувати висловлювання відповідно до мети спілкування; «Читаємо», що орієнтована на розвиток читацької компетентності, удосконалення техніки читання, розуміння прочитаного, інтересу до літератури; «Взаємодіємо письмово», спрямована на оволодіння графічними і мовленнєвими навичками письма; «Досліджуємо медіа», яка забезпечує формування медіаграмотності та критичного ставлення до інформаційного середовища. Змістові лінії взаємопов'язані та інтегровані, що забезпечує системність і цілісність мовного розвитку учнів, а також сприяє досягненню очікуваних результатів навчання, визначених освітніми стандартами. Така організація мовно-літературної освіти створює умови для поступового, послідовного й осмисленого формування мовленнєвої компетентності молодших школярів та розкриває можливості мови як інструмента пізнання світу і власної культурної ідентичності.

Мета Нової української школи (НУШ) полягає у формуванні інституції, сприятливої до навчання, що забезпечує не лише засвоєння учнями знань, а й розвиток здатності до їх практичного застосування у повсякденному житті. Такий підхід орієнтований на створення фундаменту для безперервної освіти та реалізації наукового потенціалу особистості. У центрі освітнього процесу перебуває учень як суб'єкт освітньої діяльності, отже, навчання має бути зорієнтованим на задоволення його пізнавальних інтересів і освітніх потреб, з урахуванням не лише вікових, а й індивідуально-психологічних особливостей [14].

Відповідно до Закону України «Про освіту», мета освіти полягає у всебічному гармонійному розвитку особистості як найвищої соціальної цінності, у розкритті її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей; формуванні системи цінностей і компетентностей, необхідних для самореалізації, громадянської відповідальності, здатності до усвідомленого соціального вибору та діяльності на благо суспільства. Освіта також має сприяти зростанню інтелектуального, економічного, культурного й творчого потенціалу нації та забезпеченню сталого розвитку держави в контексті її європейського вектору. Особлива увага в освітньому процесі має бути приділена розвитку системного мислення, формуванню навичок самостійного поповнення знань, орієнтації в інформаційному потоці різного рівня складності.

Державний стандарт початкової освіти спрямовує педагогів на впровадження освітнього контенту й педагогічних технологій, що створюють умови для формування ключових компетентностей, необхідних для успішної соціалізації та самореалізації здобувачів освіти. Інноваційною складовою нового стандарту є структурування змісту початкової освіти на основі інтегративного підходу, що передбачає поєднання знань із різних предметних галузей в єдине цілісне уявлення про світ. Разом з тим, на практиці виникають певні ускладнення, зокрема:

- дисонанс між типовими освітніми стандартами та індивідуальними особистісними характеристиками здобувачів освіти (такими як темп навчання, інтереси, здібності);

- невідповідність темпів розвитку науки й технологій реальним когнітивним можливостям учнів;

- суперечність між уніфікованим профільним навчанням та багатовимірним розвитком особистості, що вимагає гнучкості в умовах XXI століття [17].

Усна взаємодія – це основна складова освітнього процесу, яка, з одного боку, забезпечує ефективне засвоєння учнями мовленнєвих знань і навичок, а з іншого – сприяє розвитку універсальних навчальних дій, що формують основи суб'єктності молодшого школяра як активного учасника освітнього процесу. Формування умінь усно взаємодіяти в учнів початкової школи відбувається через розвиток діалогічного та монологічного мовлення, що є ключовими складовими комунікативної компетентності. Діалогічне мовлення передбачає взаємний обмін думками та інформацією між учасниками комунікації, здатність слухати співрозмовника, відповідати на його висловлювання та будувати власні репліки відповідно до контексту [6]. Монологічне мовлення характеризується розгорнутим висловленням однієї особи, послідовністю викладу думок, логічною структурою та аргументованістю, що дозволяє учням чітко висловлювати власну позицію, узагальнювати інформацію та демонструвати емоційне забарвлення висловлювань [31].

Дослідження зазначених науковців показують, що розвиток обох форм мовлення сприяє формуванню в учнів умінь ефективно комунікувати в різних соціальних і навчальних ситуаціях. Використання організованих бесід, усних обговорень, ролевих ігор, аналізу художніх та науково-популярних текстів забезпечує інтегроване формування усних комунікативних навичок і сприяє розвитку критичного мислення [6].

Формування умінь усної взаємодії в освітньому процесі початкової школи здійснюється через цілеспрямовану роботу над розвитком діалогічного та монологічного мовлення учнів. У науково-методичній літературі (М. Вашуленко, О. П. Глазова, А. О. Котусевич, К. І. Пономарьова) підкреслюється, що діалогічне мовлення є первинною формою мовленнєвої діяльності дитини, оскільки воно виникає у процесі безпосередньої комунікації з оточенням. Діалогічне мовлення передбачає здатність слухати співрозмовника,

реагувати на висловлення іншого суб'єкта спілкування, дотримуватися норм етикету, підтримувати та розвивати тему розмови. Його розвиток сприяє формуванню комунікативної активності, уважності, толерантності до думок інших та навичок соціальної взаємодії.

Монологічне мовлення, на відміну від діалогічного, характеризується самостійним, зв'язним і цілеспрямованим висловленням думок одного мовця, яке потребує заздалегідь продуманої структури, логічності й мовної правильності. У працях М. Вашуленка зазначається, що формування монологічного висловлювання у молодших школярів є важливою умовою розвитку мовленнєвої і пізнавальної самостійності, оскільки вимагає здатності організовувати власні думки, добирати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання [7].

Методисти О. Глазова, А. Котусевич, К. Пономарьова наголошують, що ефективне оволодіння усним мовленням здійснюється шляхом інтеграції діалогічних і монологічних форм діяльності на різних етапах навчання: від ситуативних мікродіалогів до самостійних розгорнутих висловлювань на основі особистого досвіду або прослуханого/прочитаного тексту. Залучення учнів до мовленнєвих ситуацій, рольових ігор, дискусій, усних презентацій сприяє активізації мовної діяльності та формуванню комунікативної компетентності в широкому соціокультурному контексті [25].

Розвиток умінь усно взаємодіяти вимагає системного й поступового формування діалогічного і монологічного мовлення як складників мовленнєвої діяльності, що забезпечує досягнення очікуваних результатів навчання та становлення повноцінної мовної особистості молодшого школяра.

У процесі компетентнісного підходу зростає актуальність пошуку оптимальних педагогічних технологій, які сприяли б розвитку комунікативних здібностей учнів. Однією з ефективних освітніх інновацій у цьому напрямі є використання кейс-методу (case-study) – інтерактивної технології навчання, що

базується на аналізі реальних або умовно змодельованих ситуацій і спрямована переважно не на репродукцію знань, а на розвиток практичних умінь, особистісних якостей, креативності та командної взаємодії [24].

Усне мовлення розглядається як базова форма мовленнєвої активності, що реалізується за допомогою звукового коду та є основним інструментом комунікації. Його характерними ознаками виступають ситуативність (тобто зв'язок із конкретною комунікативною ситуацією), діалогічність (переважання форми взаємного мовленнєвого обміну), спонтанність (відсутність заздалегідь підготовленого змісту), фрагментарність (наявність неповних синтаксичних конструкцій, компенсованих невербальними сигналами), а також експресивність (вираження емоцій через інтонацію, тембр, темп мовлення тощо). У фокусі даного дослідження перебуває усне мовлення як інтерактивний процес, що забезпечує ефективну соціальну взаємодію в освітньому середовищі [16].

Під вмінням усної взаємодії розуміємо комплекс комунікативних компетентностей, який включає:

- уміння слухати та інтерпретувати мовленнєві повідомлення;
- здатність формулювати власні висловлювання, добираючи релевантні мовні засоби;
- ініціацію й підтримку діалогу;
- адекватне реагування на репліки співрозмовника;
- прагнення до досягнення взаєморозуміння;
- використання невербальних засобів комунікації (жести, міміка, погляд) [4].

Розвиток зазначених умінь є ключовим завданням початкової мовної освіти, зокрема у процесі опрацювання художніх текстів на уроках читання, де відбувається формування навичок не лише відтворення змісту, а й інтерпретації, аргументування та дискусійної взаємодії. Сучасна методика навчання української мови та літературного читання передбачає трансформацію уроків читання з

репродуктивних у діалогічно-інтерактивні. Зокрема, ці заняття розглядаються як простір для обговорення змісту художніх творів; інтерпретації подій і поведінки персонажів; аргументованого висловлення власної позиції; залучення до дискусії; реалізації комунікативних вправ і рольових ігор. Урок читання слугує не лише засобом опанування читацьких умінь, а й сприятливим середовищем для формування навичок усної взаємодії [38].

Кейс-технологія, або метод аналізу конкретних ситуацій, є інноваційним інструментом активного навчання, що передбачає опрацювання реальних або змодельованих ситуацій (кейсів) з метою формування практичного мислення, комунікативних умінь і навичок вирішення проблем. У зв'язку з цим однією з ефективних освітніх технологій для початкової школи визнається кейс-метод (case-study), що забезпечує індивідуалізацію навчального процесу, інтеграцію знань, розвиток критичного мислення та здатності до прийняття рішень у реальних життєвих ситуаціях [44].

Теоретико-методологічні основи впровадження сучасних педагогічних технологій у навчальний процес ґрунтовно висвітлені у наукових працях українських дослідників, зокрема І. Богданової, В. Полякова, Ю. Ткаченка, О. Сидоренко, Ю. Сурміна. Їхні дослідження сприяють розумінню сутності інноваційних підходів до організації освітнього процесу та обґрунтуванню доцільності впровадження сучасних методик у практику початкової школи. Кейс-технологія як інноваційний метод навчання була розроблена у зарубіжному науково-педагогічному просторі, зокрема М. Шевером, Ф. Едейєм і К. Єйтсом. Подальшу розробку і адаптацію цієї технології до освітнього контексту здійснювали такі іноземні фахівці, як Е. Монтер, М. Лідере, М. Норфі, які досліджували ефективність застосування кейсів у розвитку комунікативної компетентності та формуванні аналітичного мислення здобувачів освіти.

Кейс (від лат. casus – випадок, ситуація) – це спеціально сконструйований навчальний матеріал, що містить структурований опис конкретної ситуації, запозиченої з реальної практики. Основне дидактичне призначення кейсу полягає у створенні умов для формування в учнів здатності до самостійного мислення, генерування власного варіанту вирішення поставленої проблеми, що передбачає індивідуалізацію навчальної діяльності [16].

Кейс-технологія – це складна, багатовимірна освітня технологія, яка виступає специфічною формою дослідницько-аналітичного підходу до навчання. Її сутність полягає у використанні конкретних випадків, реальних або змодельованих ситуацій, поданих у вигляді текстових матеріалів («кейсуми»), для колективного аналізу, обговорення та розробки обґрунтованих рішень з актуальних проблем певної навчальної дисципліни [13].

Кейс-метод у початковій школі є узагальненою назвою освітніх технологій, що включають різні методи аналізу ситуацій, зокрема:

- метод ігрового проєктування;
- метод дискусійного обговорення;
- метод аналізу ділових документів;
- метод ситуаційного аналізу;
- метод вивчення інцидентів;
- метод ситуаційно-рольових ігор [30].

Поглиблений аналіз сутності кейс-технології засвідчив, що в її концептуальну основу покладено принцип розвитку когнітивного потенціалу здобувачів освіти, зокрема – логічного, аналітичного та критичного мислення як базових інтелектуальних умінь. Ключовою дидактичною концепцією дослідження виступає ідея створення педагогічно доцільної ситуації успіху. Такий підхід передбачає активізацію пізнавальної діяльності учнів, стимулювання досягнень та формування позитивного емоційного досвіду. Відчуття особистого

успіху функціонує як потужний мотиваційний чинник, що сприяє формуванню сталого інтересу до навчання й підвищенню рівня навчальної активності здобувачів освіти [16].

Інтеграція кейс-технології у практику початкової освіти потребує цілісної трансформації навчально-організаційного середовища класу, а також значного інвестиційного ресурсу в плануванні й підготовці як учнів, так і педагогічного працівника. Досвід свідчить, що ефективне засвоєння даної технології можливе за умов поетапного впровадження, адаптації та поступового занурення в нову методику всіма учасниками освітнього процесу. Доцільно розробити послідовний план інтеграції ситуаційного аналізу в освітній процес, віддаючи перевагу ретельно підготовленим тематичним заняттям, ніж спонтанним або поверхневим практикам. На початковому етапі організації освітньої взаємодії доцільно провести мотиваційне заняття, під час якого разом з учнями розробляються норми взаємодії та поведінкові орієнтири. Формується установка на відповідальну участь у кейс-заняттях. До впровадження колективної аналітичної діяльності доцільно застосовуються різні форми роботи: у парах, трійках, малих групах (4–6 осіб), великих групах (до 15 учнів) [24].

У першому класі перше місце в освітньому процесі займають ігрові ситуації, що зумовлено психофізіологічними особливостями дітей молодшого шкільного віку, які не готові до тривалого зосередження та одноманітної інтелектуальної активності. Саме тому ігрова діяльність розглядається як ефективний метод організації навчання. Починаючи з другого класу, поступово інтегруються ситуаційно-рольові ігри, які забезпечують особистісне занурення учнів у змодельовані ситуації, сприяють емоційному розвитку, формуванню соціально прийнятної поведінки, розвитку креативного мислення та комунікативних навичок [2].

Для результативної реалізації ігрових методів необхідно дотримуватись таких дидактичних умов:

1. Психологічна та змістова готовність учнів до участі в ігровій діяльності, чітке розуміння мети, завдань, етапності дій та необхідних знань.
2. Забезпечення учасників відповідними дидактичними матеріалами.
3. Чітке формулювання мети та змісту ігрової діяльності, доступне пояснення умов гри.
4. Етапне впровадження складних ігор, поступове оволодіння кожною дією з подальшим переходом до інтегрованої гри.
5. Систематичне педагогічне супроводження діяльності учнів: контроль, корекція, скерування, оцінювання.
6. Недопущення приниження гідності учнів, виключення оціночних суджень, що дискредитують дитину.
7. Раціональне групування учнів, з урахуванням навчального рівня, з метою організації взаємонавчання.
8. Структурована, цілеспрямована організація ігрової діяльності [1].

Метод ігрового проєктування в межах кейс-технології – це форма освітньої взаємодії, що реалізується через змодельовані сюжетні конструкції – уявні подорожі, тематичні конференції, рольові квести. Учні беруть на себе ролі історичних постатей, персонажів художніх творів, фольклору, що сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу в емоційно-мотиваційному контексті [20].

Ефективність даного підходу зумовлюється попереднім плануванням учителем освітньої діяльності: постановкою цілей, формулюванням завдань, підготовкою учнів до аналітичного та творчого опрацювання теми (наприклад, виконання індивідуальних та групових завдань на етапі до уроку). Наприклад, під час уроку читання у 2 класі на тему «Ми йдемо колядувати, господарів величати!»

учні готуються до інтерактивного заняття, виготовляють маски, пишуть колядки, малюють ілюстрації, обговорюють обрядові традиції. Завдання виконуються індивідуально, у парах та мікрогрупах. Завдяки такій діяльності учні глибше зрозуміють зміст твору, що дасть змогу ефективно реалізувати інсценізацію. Такий формат роботи над художнім текстом не лише активізує читацькі навички, а й розвиває морально-естетичну сферу, творче мислення та здатність до колективної взаємодії [15].

Метод ситуаційного аналізу – цей метод передбачає глибоке занурення у проблематику реальних або змодельованих ситуацій, що дозволяє учням оволодіти навичками критичного аналізу, обґрунтованого вибору варіантів розв’язання, прийняття рішень. Він впроваджується поступово, адже вимагає адаптації від учасників освітнього процесу. Метою методу є колективна діяльність групи учнів, спрямована на глибоке розуміння суті ситуації, розробку можливих рішень, порівняльний аналіз альтернатив і вибір оптимального варіанта в контексті окресленої освітньої проблеми [26].

У посібнику «Дитяча література з методикою навчання» С. Паламар та Л. Неживої обґрунтовано підхід до формування в учнів 3–4 класу вмінь усної взаємодії на уроках читання як складової загальноосвітньої комунікативної компетентності. С. Паламар та Л. Нежива визначають усну взаємодію як процес цілеспрямованого вербального обміну, у якому діти вчаться висловлювати власні судження, адекватно реагувати на думки інших, застосовувати мовні засоби для комунікації та аналізувати результати спілкування. У першому ряду методичних рекомендацій – створення ситуацій, які мобілізують учнів до активної участі в дискусіях: робота в парах чи малих групах, обговорення сюжетів, героїв та ідей текстів, що сприяє формуванню навичок аргументації, слухання та взаємної підтримки. Авторки вказують, що педагог має активізувати дітей за допомогою відкритих запитань і мовних стратегій («А як ти розумієш?», «Спробуй

пояснити...»), спрямованих на розвиток умінь ініціативного мовлення і рефлексії в процесі спілкування. Також значну увагу приділено застосуванню комунікативних ігор і рольових вправ, які моделюють практичне застосування мовних навичок у сюжетних ситуаціях (інтерв'ю з літературним героєм, інсценізації фрагментів, «лінія часу» подій), що сприяє засвоєнню структурованої усної взаємодії та розвитку логічного мислення. Кульмінаційний етап уваги авторок – рефлексія засвоєного: аналіз спільної роботи, оцінка комунікативного процесу (чи вдалось аргументувати, вислухати, запитати, переконати), формування самоусвідомлення ефективності мовлення та готовності його коригувати.

Отже, усне мовлення в системі початкової мовної освіти постає як основа формування комунікативної компетентності молодших школярів. Застосування кейс-технології на уроках читання забезпечує інтеграцію когнітивного та мовленнєвого розвитку, сприяє розвитку критичного мислення, соціальної активності й навичок усної взаємодії. Теоретичне обґрунтування цього підходу створює підґрунтя для розробки ефективних педагогічних стратегій і методичних рекомендацій, спрямованих на якісне оновлення освітнього процесу в початковій школі.

1.2. Аналіз психологогічних та педагогічних джерел щодо комунікативної діяльності молодших школярів

Оскільки навчальна діяльність виступає провідною у дітей молодшого шкільного віку, саме освітній простір є визначальним середовищем для становлення їхніх комунікативних здібностей. Згідно з науковими положеннями, цей віковий період вважається оптимальним для інтенсивного формування

соціально-комунікативної поведінки, зокрема засвоєння моделей міжособистісної взаємодії та розвитку мовленнєвої компетентності.

На думку О. Савченко, процес включення дитини до шкільного навчання супроводжується входженням у нову соціальну реальність, що зумовлює трансформацію системи міжособистісних відносин та ускладнення комунікативних взаємодій. У цьому процесі дитина поступово набуває статусу активного суб'єкта навчальної діяльності, що передбачає прийняття відповідальності за виконання соціально значущих ролей і отримання відповідної оцінки результатів діяльності з боку соціального оточення [39].

Молодший шкільний вік вирізняється появою нових психологічних утворень, що забезпечують готовність дитини до різноманітних форм взаємодії з соціальним середовищем. Перебуваючи в типових комунікативних контекстах, учні демонструють чутливість до характеру міжособистісних стосунків, що відображається на їхньому емоційному стані та поведінкових реакціях [43].

У структурі комунікативної компетентності як засобу соціальної адаптації умовно виокремлюють такі компоненти:

- індивідуально-психологічні характеристики, серед яких: відкритість до спілкування, емоційна чутливість, приязність, здатність до встановлення соціальних контактів;
- формальні знання та навички комунікативної діяльності, які включають опанування норм мовленнєвої поведінки, культури спілкування, етикету взаємодії;
- внутрішня мотивація та усвідомлення значущості комунікативної взаємодії, що виявляється у позитивному ставленні до процесу спілкування;
- рефлексивно-регулятивні здібності, зокрема здатність до самоспостереження, аналізу мовленнєвої поведінки, емоційної саморегуляції у процесі комунікації [27].

Крім того, у період молодшого шкільного віку відбувається якісна трансформація самосвідомості дитини, що виявляється у формуванні внутрішньої позиції. Саме вона стає джерелом активної мотивації до вдосконалення комунікативної компетентності. Цей віковий етап також характеризується переходом від мимовільної до свідомовольової саморегуляції, що безпосередньо впливає на ефективність мовленнєвої діяльності та міжособистісної взаємодії.

У ході освітнього процесу молодші школярі опановують базові положення мовознавства, що сприяє розвитку комунікативної компетентності. У цьому плані особливої значущості набуває формування мисленнєвих операцій, зокрема аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення та порівняння. На початкових етапах шкільного навчання (1–2 класи) домінує практично-дієвий і наочно-образний характер аналізу об'єктів і явищ. Починаючи з третього класу, аналітична діяльність набуває ознак системності. Як свідчать результати емпіричних досліджень, у процесі комунікативної взаємодії молодші школярі на перших етапах здебільшого здатні лише до виявлення відмінностей між об'єктами чи ситуаціями. Проте в умовах цілеспрямованого й систематичного навчання поступово формуються вміння до узагальнення та формулювання узгоджених суджень як в усній, так і в письмовій формі [21].

Слід зазначити, що мислення дітей цього віку зосереджене переважно на зовнішніх характеристиках об'єктів. Учні демонструють відносну легкість в абстрагуванні окремих властивостей, водночас складнощі викликає виявлення взаємозв'язків і відношень між об'єктами. Формування та розвиток комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку інтенсивно реалізується в процесі практико-орієнтованої пізнавальної діяльності, а також завдяки соціально значущій взаємодії з однолітками, що актуалізує інтерес до їхніх дій та моделей поведінки. Враховуючи варіативність стартового рівня підготовки школярів, а також відмінності у сформованості комунікативних умінь

і навичок, необхідним є впровадження цілеспрямованої системної роботи з розвитку означених компетентностей на початковому етапі навчання.

Комунікативна здатність має багатокomпонентну структуру, що проявляється в різних аспектах мовленнєвої та соціальної діяльності. Доцільно виокремити провідні комунікативні та мовленнєві дії, реалізація яких відіграє ключову роль у досягненні освітніх результатів. Комунікативні дії – це цілеспрямовані форми мовленнєвої активності, що передбачають урахування позицій та суджень співрозмовника в межах навчального процесу, і репрезентують когнітивний компонент комунікативної взаємодії. Для ефективного розвитку між особистісної комунікації необхідним є:

- формування здатності враховувати альтернативні точки зору;
- осмислення критерію успішності взаємодії на основі оцінки її результатів;
- розуміння значущості охоплення широкого спектра поглядів для аргументованого обґрунтування власної позиції [16].

З огляду на те, що комунікативна компетентність формується у контексті міжособистісної взаємодії в дитячому колективі, доцільно зазначити, що кооперативна діяльність ґрунтується на:

- сформованості навичок домовленості та узгодження;
- вмінні логічно обґрунтовувати власні думки та пропозиції;
- готовності до взаємодопомоги [18].

Формування чітких мовленнєвих дій у процесі передавання інформації забезпечує ефективне засвоєння комунікативного змісту. Для досягнення цього необхідно:

- здійснювати взаємодію на рівні партнерства;
- усвідомлено аналізувати зміст власної мовленнєвої діяльності та враховувати умови комунікативної ситуації;

- формулювати запитання з урахуванням мети комунікації з орієнтацією на отримання релевантних відповідей.

Рівень сформованості комунікативної компетентності безпосередньо залежить від рівня психічного розвитку та когнітивних здібностей учнів на кожному віковому етапі. Зокрема, діти 1–2 класів характеризуються переважанням мимовільного типу сприймання та недостатньою диференційованістю перцептивних процесів, однак мають високий рівень емоційної чутливості та пізнавальної відкритості. На цьому етапі провідною формою пам'яті є наочно-образна, що зумовлює кращу запам'ятовуваність конкретних об'єктів, подій та фактів порівняно з вербальним матеріалом. Увага учнів молодшого шкільного віку тісно корелює з емоційними переживаннями, особистими інтересами та мотиваційними факторами. Відтак, формування комунікативної компетентності є значно ефективнішим за умови використання засобів підвищення емоційної залученості, таких як наочність, ігрові методики, нестандартні завдання, змістовні й цікаві тексти різних функціональних стилів, а також інтерактивні форми організації освітнього процесу.

Упродовж періоду молодшого шкільного віку в структурі пізнавальної діяльності учнів спостерігаються суттєві якісні трансформації, що зумовлює необхідність адаптації педагогічних стратегій, зокрема підходів до формування комунікативної компетентності, на етапі навчання у 3–4 класах. Зазначений віковий етап характеризується зростанням рівня свідомого контролю над пізнавальною активністю, а навчальний процес набуває цілеспрямованого і керованого характеру.

Учні поступово опановують здатність до порівняльного аналізу об'єктів, виділення істотних ознак, узагальнення фактичного змісту текстової інформації, а також ідентифікації ключових характеристик об'єктів і явищ. У цей час відбувається перехід від мимовільного до довільного типу уваги, що свідчить про

підвищення рівня саморегуляції у навчальній діяльності. Школярі починають орієнтуватися на поставлену мету та демонструють здатність до її усвідомленого досягнення.

Комунікативна діяльність у цьому віці формується на основі особистісного інтересу та мотиваційної залученості, що досягається шляхом впровадження дидактичних ігор, інтерактивних методик, нестандартних завдань, а також шляхом моделювання навчальних і життєвих ситуацій. Учні навчаються працювати з інформаційно насиченими й доступними для сприймання текстами, розв'язувати проблемні завдання та аргументовано відповідати на запитання.

Отже, на основі вищенаведеного можна зробити висновок, що процес розвитку комунікативної компетентності учнів молодшого шкільного віку реалізується в межах інтегрованої педагогічної системи, що узгоджується з особистісним розвитком дитини. Комунікативна компетентність виступає ключовим елементом соціалізації та повинна розглядатися як складова соціально-психологічної адаптації, що залежить від рівня сформованості операцій узагальнення, розвитку понятійного мислення, характеру міжособистісної взаємодії з дорослими та однолітками, а також від загального соціокультурного контексту виховання.

1.3. Реалізація застосування кейс-технології на уроках читання як навчального методу з формування вмінь взаємодіяти усно

Уроки читання виступають фундаментальним компонентом освітнього процесу, спрямованого на розвиток комунікативної компетентності учнів. Вони забезпечують цілісне поєднання когнітивних і мовленнєвих функцій, що сприяє формуванню умінь усної взаємодії. Важливою складовою такого навчального

середовища є інтеграція прийомів активного сприймання тексту, аналізу його змісту та усного відтворення, що в сукупності розвиває навички аргументованого висловлення власної позиції, ведення діалогу та адекватної реакції на мовленнєвий вплив.

Функціональний взаємозв'язок між процесом читання і розвитком мовленнєвої взаємодії проявляється у тому, що читання не лише виступає джерелом інформації, але й стимулює мовленнєву активність учнів через інтерпретацію, рефлексію та обговорення прочитанного матеріалу. Уроки читання формують необхідну комунікативну базу для розвитку усного мовлення, що є ключовим у міжособистісній взаємодії [16].

Кейс-технологія в сучасній педагогіці розглядається як інноваційний навчальний метод, що сприяє розвитку критичного мислення, умінь аналізувати реальні або моделювані ситуації, а також активізує мовленнєву взаємодію учнів. Застосування кейсів на уроках читання є ефективним засобом формування усних комунікативних умінь, оскільки поєднує в собі роботу з текстом та активну мовленнєву діяльність у контексті проблемного навчання [23].

Процес розробки та відбору кейсів для уроків читання має ґрунтуватися на чітких педагогічних критеріях. Важливо, щоб кейси були тематично релевантні, відповідали віковим особливостям учнів і стимулювали їх до усного обговорення. Кейс повинен містити проблемну ситуацію або питання, які вимагають аналізу текстового матеріалу, узагальнення інформації та формулювання власної думки [24].

Створення кейсів орієнтується на різні типи текстів (художні, публіцистичні, науково-популярні), що дає змогу формувати різнобічні мовленнєві компетенції – від переказу і пояснення до критичного осмислення та аргументованої дискусії. Крім того, кейси можуть містити запитання відкритого

типу, що стимулюють учнів до формування висловлювань різної складності та глибини [30].

Ефективність кейс-технології значною мірою залежить від правильної організації навчальної діяльності. На уроках читання доцільно використовувати різноманітні форми роботи з кейсами, що передбачають активну мовленнєву взаємодію:

- Робота в парах – сприяє формуванню навичок діалогу, умінню слухати співрозмовника, узгоджувати позиції та спільно шукати рішення.

- Групова робота – дозволяє розвивати комунікативні вміння в умовах колективного обговорення, розподіляти ролі, вести дискусію, а також відстоювати власну думку в команді.

- Дискусійні форми – моделюють реальні мовленнєві ситуації, в яких учні навчаються аргументувати позиції, спростовувати контраргументи, висловлювати судження й робити висновки [44].

Кожна з цих форм організації сприяє різним аспектам мовленнєвого розвитку, від формування базових навичок до високого рівня комунікативної компетентності.

Упровадження кейс-технології на уроках читання передбачає послідовне проходження кількох педагогічних етапів, які забезпечують глибоке опрацювання текстового матеріалу та активізацію усної взаємодії:

1. Ознайомлення з кейсом. На цьому етапі учні отримують текстовий або мультимедійний матеріал, що містить проблемну ситуацію, сюжет чи запитання. Важливо забезпечити повне розуміння змісту кейсу, стимулювати уважне читання, виділення головної інформації та формування первинних уявлень. Педагог може задавати допоміжні питання для кращого усвідомлення тексту.

2. Аналіз інформації. Учні виконують критичний розбір кейсу, виявляють ключові проблеми, порівнюють різні точки зору, спів ставляють інформацію з

власним досвідом або знаннями. Цей етап сприяє розвитку аналітичного мислення і є фундаментом для подальшої мовленнєвої активності.

3. Обговорення та формулювання власної позиції. На цьому етапі відбувається усне обговорення кейсу в обраній формі (пари, групи, дискусія). Учні висловлюють свої думки, аргументують позиції, ставлять запитання одне одному та вчителю. Важливо, щоб обговорення було продуктивним і спрямованим на досягнення спільного розуміння або вироблення власного рішення.

4. Усна презентація результатів. Завершальний етап полягає у представленні здобутих висновків перед класом або групою. Це може бути усна доповідь, рольова гра або інша форма вербалізації. Під час презентації учні тренують навички чіткої, послідовної та логічно побудованої мовленнєвої взаємодії, а також вчаться враховувати зворотний зв'язок [30].

Практична реалізація кейс-технології на уроках читання сприяє створенню інтерактивного навчального середовища, яке активізує пізнавальні процеси та комунікативну діяльність учнів. Через структуровану роботу з кейсами формується комплекс умінь усної взаємодії, що є важливим чинником успішної соціалізації та академічної діяльності. Впровадження даної технології вимагає від педагога не лише методичної підготовки, а й уміння організовувати і стимулювати мовленнєву активність, що робить уроки читання більш ефективними та цінними для розвитку мовної компетентності. Усна взаємодія як складова комунікативної компетентності виступає ключовим напрямом у формуванні загальнонавчальних умінь учнів. Застосування кейс-технології на уроках сприяє цілеспрямованому розвитку усних комунікативних навичок через активне залучення учнів у спільне розв'язання проблемних ситуацій, що моделюють реальні комунікативні контексти.

В процесі роботи з кейсами учні систематично опановують та вдосконалюють комплекс міжособистісних мовленнєвих умінь. Кейс-

обговорення вимагає уважного сприйняття позицій інших учасників, що сприяє розвитку активного слухання – уміння зосереджуватися на змісті мовлення, розуміти та інтерпретувати висловлені думки. Активне слухання є базовою передумовою ефективного діалогу. Учні вчаться будувати логічні, послідовні та переконливі висловлювання, обґрунтовувати власні думки, приводити приклади та контраргументи. Аргументація підвищує рівень критичного мислення і мовленнєвої культури, сприяє формуванню позиції, що ґрунтується на аналізі інформації. Робота з кейсом стимулює розвиток навичок формулювання власних суджень, узагальнень та рефлексій у вербальній формі. Це включає як короткі репліки, так і розгорнуті монологічні висловлювання, що відображають розуміння проблеми. У контексті кейс-обговорень учні набувають практичного досвіду у міжособистісному спілкуванні: активної взаємодії, кооперації, встановлення зворотного зв'язку, конструктивного вирішення конфліктних ситуацій. Діалогічна взаємодія розвиває соціальну комунікативність і толерантність.

Мотивація є визначальним чинником, що впливає на ефективність формування усної взаємодії через кейс-технологію. Тематика кейсів має відповідати інтересам та життєвому досвіду учнів, викликати емоційний відгук і бажання висловитися. Особистісно значущі ситуації підвищують внутрішню мотивацію до спілкування. Створення атмосфери підтримки і взаємоповаги знижує рівень мовленнєвого тривожного стану, що стимулює навіть більш сором'язливих учнів брати активну участь у дискусії. Зміна форм організації (робота в парах, малих групах, рольові ігри) дозволяє адаптуватися до різних стилів комунікації та підвищує залученість учнів. Педагогічне стимулювання – як вербальне, так і невербальне – заохочує учнів до подальшої мовленнєвої активності, підвищує їхню впевненість у власних силах. Формування в учнів уміння контролювати власну мовленнєву поведінку, планувати висловлювання, коригувати позицію на основі аргументів співрозмовників позитивно впливає на

якість усної взаємодії. Кейс-технологія виступає дієвим інструментом системного формування усних комунікативних умінь учнів, забезпечує розвиток слухання, аргументації, висловлення думки та ведення діалогу. Впровадження мотивуючих педагогічних стратегій під час роботи з кейсами сприяє активізації мовленнєвої діяльності, формуванню мовленнєвої компетентності і підготовці учнів до ефективної міжособистісної взаємодії в навчальному та соціальному контекстах [16].

Впровадження кейс-технології в освітній процес, зокрема на уроках читання, часто супроводжується низкою проблем, що ускладнюють її ефективне використання. Серед основних труднощів слід виділити психологічні, методичні та організаційні аспекти. Психологічні проблеми пов'язані з рівнем мовленнєвої підготовленості учнів, їх мовленнєвою тривожністю, низькою мотивацією до усної взаємодії та страхом перед публічним виступом. Такі фактори стримують активну участь учнів у кейс-обговореннях, що суттєво знижує ефективність методу. Методичні труднощі полягають у недостатній компетентності вчителя щодо розробки якісних кейсів, відбору релевантних матеріалів і форм організації роботи, що відповідають віковим особливостям учнів та навчальним цілям. Крім того, педагог зіштовхується з проблемою недостатнього контролю за ходом дискусії, що призводить до пасивності деяких учасників або нерівномірного розподілу мовленнєвого часу. Організаційні складнощі пов'язані з обмеженим часом уроку, недостатнім технічним забезпеченням та класно-просторовими умовами, які не завжди сприяють активній груповій роботі і вільному спілкуванню.

Для подолання зазначених проблем рекомендовано застосовувати комплексний підхід. Вчителю важливо забезпечити поступове залучення учнів до роботи з кейсами, розпочинаючи з простих та знайомих тем, що знижує рівень мовленнєвої тривожності та стимулює інтерес. Методично доцільно ретельно

готувати кейси, орієнтуючись на актуальність змісту, адаптацію текстів до рівня учнів та чітку структурування завдань, що сприяє послідовному і логічному розгортанню дискусії. Важливо також організовувати роботу в різних формах – парах, малих групах, ротаційних дискусіях, що дозволяє врахувати індивідуальні особливості та підвищити мовленнєву активність кожного учня. Для ефективного контролю педагог має виступати модератором, спрямовуючи обговорення, заохочуючи висловлювання, надаючи конструктивний зворотний зв'язок. З огляду на організаційні обмеження рекомендується заздалегідь планувати використання кейс-технології з урахуванням часу, можливостей класу та забезпечувати оптимальні умови для комунікативної діяльності, зокрема, виділяти спеціальні години або інтегрувати кейси в міжпредметні проєкти. В цілому, систематичне підвищення кваліфікації педагогів, обмін досвідом, а також врахування психологічних і організаційних особливостей учнівської аудиторії є ключовими чинниками успішного впровадження кейс-технології та формування ефективних умінь усної взаємодії. Ось кілька конкретних прикладів тем і способів реалізації кейс-технології на уроках читання з метою формування умінь усної взаємодії. По-перше, тема «Дружба і взаємодопомога» передбачає пропонування учням кейс-ситуації з художнього тексту, де герої опинилися в конфлікті або потребують підтримки. Учні працюють у парах або групах, аналізують дії персонажів, обговорюють можливі шляхи розв'язання проблеми, формулюють аргументи на користь дружби і допомоги, а наприкінці презентують результати дискусії, підкріплені цитатами з тексту. Наступна тема – «Повага до природи», де кейс містить опис екологічної проблеми, викладеної у тексті для читання. Учні у групах визначають основні проблеми, обговорюють можливі дії для збереження природи, висловлюють власну позицію, ведуть дискусію, слухають контраргументи і спільно виробляють рішення, яке презентують класу. Третя тема – «Вибір професії», заснована на інформативному або публіцистичному тексті про

різні професії. Учні отримують кейс, у якому потрібно допомогти школяреві зробити вибір майбутньої професії, аналізують переваги й недоліки кожного варіанту, обговорюють мотиви вибору, висловлюють особисті думки, практикують аргументацію, а завершенням стає рольова гра або усна презентація рекомендацій. Четверта тема – «Культурна спадщина і традиції», що базується на тексті про народні традиції або історичні події. Учні в групах досліджують матеріал, обговорюють значення традицій, порівнюють їх із сучасними звичаями, формують власні висновки, а усна взаємодія супроводжується обговоренням, питань-відповідей і спільним підсумком. Такі приклади ілюструють, як кейс-технологія може бути ефективно інтегрована в уроки читання, створює умови для розвитку навичок усної взаємодії через структуровану, мотивуючу й актуальну діяльність.

Отже, впровадження кейс-технології на уроках читання є ефективним засобом формування умінь усної взаємодії учнів. Завдяки роботі з кейсами учні розвивають навички слухання, аргументації, висловлення власної думки та ведення діалогу, що є ключовими компонентами комунікативної компетентності. Хоча процес впровадження цього методу супроводжується певними психологічними, методичними та організаційними труднощами, їх подолання можливе за рахунок продуманного підходу, мотивації учнів і професійної підготовки вчителя. Конкретні теми та форми роботи з кейсами створюють сприятливе середовище для активного залучення учнів у мовленнєву взаємодію, що позитивно впливає на їх загальний розвиток і формує важливі життєві компетенції. Кейс-технологія є дієвим інструментом сучасного навчального процесу, який варто широко застосовувати для підвищення якості мовленнєвої підготовки школярів.

Висновки до першого розділу

У ході теоретичного аналізу уточнено зміст ключових понять, що становлять концептуальне підґрунтя нашого дослідження такі як от: «комунікативна діяльність», «усна взаємодія», «кейс-технологія», «діалогічне мовлення», «монологічне мовлення». З'ясовано, що комунікативна діяльність постає як багатовимірний процес обміну інформацією між учасниками спілкування, який охоплює вербальні та невербальні засоби. Усну взаємодію визначено як практичну реалізацію комунікації у формах діалогу, дискусії, обміну думками. У дослідженні актуалізовано, що кейс-технологія розглядається як інноваційний підхід до організації освітнього процесу, що забезпечує моделювання реальних комунікативних ситуацій та активізує розвиток мовленнєвих умінь учнів початкової школи.

З'ясовано, що діалогічне мовлення інтерпретується як форма усного мовлення, що здійснюється у процесі безпосередньої взаємодії двох або більше співрозмовників і характеризується ситуативністю, чергуванням реплік, застосуванням невербальних засобів, а також сформованістю вмінь слухати, інтерпретувати й оперативно реагувати на висловлення співрозмовника. Воно виконує комунікативну й соціалізуючу функції та становить первинний тип мовленнєвої діяльності дитини. У дослідженні обґрунтовано, що монологічне мовлення трактується як самостійне, логічно структуроване й цілеспрямоване висловлення одного мовця, якому властиві змістова завершеність, композиційна впорядкованість і відповідність мовних засобів комунікативному завданню. Дана форма мовлення сприяє розвитку пізнавальної й мовленнєвої автономії учнів, формує їхню здатність планувати та презентувати власні судження.

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив, що формування комунікативної діяльності у молодшому шкільному віці має специфічні

особливості, зумовлені інтенсивним розвитком когнітивної, мовленнєвої, емоційної та соціальної сфер дитини. Доведено що наукові дослідження підтверджують, що саме в цей період закладаються підвалини комунікативної компетентності, що виявляється у здатності слухати, адекватно сприймати мовлення співрозмовника, чітко формулювати власні думки та брати участь у діалогічній взаємодії. Педагогічна роль учителя полягає у створенні сприятливих умов для розгортання мовленнєвої практики на основі різноманітних форм і методів, серед яких суттєве місце посідає кейс-метод як чинник активізації усної взаємодії.

Установлено, що інтеграція кейс-технології у структуру уроків читання є ефективним засобом не лише поглиблення розуміння учнями змісту художніх текстів, а й розвитку їхнього усного мовлення. Використання проблемних ситуацій, організація парної та групової роботи, дискусії й презентації сприяють залученню молодших школярів до активної мовленнєвої діяльності, забезпечуючи формування навичок слухання, аргументації, діалогічного та монологічного висловлення. Методичне поєднання художнього твору з кейс-завданнями урізноманітнює освітній процес, підвищує мотивацію до читання та створює сприятливі умови для становлення комунікативної компетентності молодших школярів.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ВМІНЬ ВЗАЄМОДІЯТИ УСНО УЧНІВ 3-4 КЛАСУ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ ЗАСОБОМ KEYC-ТЕХНОЛОГІЇ

2.1. Критерії, показники та рівні сформованості вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класу на уроках читання

Незважаючи на наявність досліджень щодо розвитку вмінь усної взаємодії в молодших школярів, процес їх формування на уроках читання залишається недостатньо системним і потребує подальшого науково-практичного обґрунтування. Нами було проведено дослідження на базі початкової школи №334 Дарницького району міста Києва. У ньому взяли участь 48 учнів 3–4 класів.

Метою дослідження стало визначення стану сформованості вмінь усної взаємодії учнів 3–4 класів на уроках читання.

Завдання експериментального дослідження:

1. Провести початкову діагностику рівня сформованості вмінь усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання.
2. Визначити компоненти та показники вмінь усної взаємодії, що відповідають віковим особливостям учнів.
3. Розробити та апробувати педагогічні завдання і вправи, спрямовані на розвиток усних комунікативних навичок.
4. Вивчити реакції учнів на різні види комунікативних завдань, оцінити їх здатність до активного діалогу, аргументації та підтримки взаємодії.
5. Узагальнити дані про зміни у сформованості вмінь усної взаємодії після реалізації комплексу педагогічних впливів.

Нами визначено такі компоненти, критерії та показники сформованості вмінь усної взаємодії учнів 3–4 класів на уроках читання (подаємо їх у Таблиці 2.1.). В основу покладено положення про багатокomпонентний характер мовленнєвої діяльності, де взаємодія розглядається як процес, що включає мотиваційні, когнітивні, емоційні та діяльнісні аспекти. Мотиваційний компонент виявляється у внутрішній готовності школярів до діалогу, їхньому прагненні висловлюватися, слухати інших і співпрацювати. Когнітивний компонент характеризує здатність учнів осмислювати зміст прочитаного, формулювати запитання й відповіді, добирати відповідні мовні засоби. Емоційно-комунікативний компонент відображає розвиток емоційної чутливості, співпереживання, ввічливості та толерантності у спілкуванні. Практичний (діяльнісний) компонент засвідчує рівень реальної участі учнів у діалогічній і груповій роботі, дотримання правил мовленнєвої поведінки та прояв ініціативності.

Таблиця 2.1.

Компоненти та показники сформованості вмінь усної взаємодії учнів 3–4 класів на уроках читання

№	Компоненти	Показники
1	Мотиваційний	Прагнення брати участь у діалозі; бажання висловити власну думку; готовність слухати інших; орієнтація на позитивний результат взаємодії.
2	Когнітивний	Здатність розуміти зміст тексту; формулювати запитання та відповіді; використовувати мовні засоби для пояснення думки.
3	Емоційно-комунікативний	Прояви ввічливості, співпереживання та уваги до партнерів; здатність підтримувати дружню атмосферу в групі.

4	Практичний (діяльнісний)	Активна участь у діалогах і групових обговореннях; дотримання правил усного спілкування; ініціатива у висловленні думок.

На основі запропонованих компонентів сформованості вмінь усної взаємодії визначаємо критерії експериментального дослідження (Таблиця 2.2.). Вони розроблені на основі виокремлених компонентів та відображають як змістовний, так і діяльнісний вимір. Когнітивний критерій відображає розуміння учнями змісту тексту, здатність формулювати й пояснювати власні думки, аргументувати відповіді. Мотиваційний критерій виявляється у зацікавленості школярів у діалозі, їхній активності під час обговорення, прагненні взаємодіяти з однокласниками. Практичний критерій характеризує рівень реальної участі у комунікативних ситуаціях: дотримання мовленнєвих норм, ініціативність у висловлюванні думок, здатність до співпраці.

Таблиця 2.2.

Критерії та показники сформованості вмінь усної взаємодії учнів 3–4 класів на уроках читання

№ з/п	Критерії	Показники
1	Когнітивний	Розуміння змісту тексту; здатність формулювати питання та відповідати; пояснення власних думок.
2	Мотиваційний	Зацікавленість у діалозі; активна участь у обговоренні; бажання взаємодіяти з однокласниками.
3	Практичний	Реальні дії у процесі обговорення тексту: дотримання правил усного спілкування, ініціатива у висловленні думки, підтримка співпраці.

Відповідно до визначених компонентів та критеріїв нами визначено три рівні сформованості вмінь усної взаємодії учнів 3–4 класів на уроках читання (Таблиця 2.3). Виокремлено три рівні: достатній, середній і низький.

Достатній рівень характеризується активністю учнів у комунікації, умінням чітко й логічно висловлювати власні думки, підтримувати діалог, проявляти ініціативу та співпрацю. Середній рівень відображає часткову сформованість умінь: учні здатні брати участь в обговореннях, проте їхня мовленнєва активність носить несистематичний характер і потребує підтримки з боку вчителя. Низький рівень засвідчує недостатню здатність учнів до усної взаємодії: вони рідко висловлюються, демонструють фрагментарне розуміння тексту, потребують постійного педагогічного керівництва.

Таблиця 2.3.

Рівні сформованості вмінь усної взаємодії учнів 3–4 класів на уроках читання

№ з/п	Рівні	Характеристика показників
1	Достатній	Учні активно беруть участь у діалозі; проявлять ініціативу у висловленні думки; розуміють зміст тексту; підтримують комунікацію та співпрацю.
2	Середній	Учні здатні брати участь у обговоренні, але частково потребують допомоги; пояснюють думку фрагментарно; взаємодія здійснюється під контролем учителя.
3	Низький	Учні рідко ініціюють обговорення; мають обмежене розуміння тексту; потребують постійного керівництва та підтримки у взаємодії.

Отже, на основі визначених компонентів, критеріїв, рівнів та показників було організовано експериментальне дослідження, що дозволило виявити особливості формування вмінь усної взаємодії учнів 3–4 класів на уроках читання. Результати дослідження подано у наступному розділі.

2.2. Діагностика рівня сформованості усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання

Експериментальне дослідження було проведено на базі початкової школи № 334 Дарницького району міста Києва. У дослідженні взяли участь 48 учнів 3-4 класів. Метою констатувального етапу було виявити рівень сформованості умінь усної взаємодії молодших школярів під час обговорення навчального матеріалу, зокрема текстів. Для збирання емпіричного матеріалу було використано комплекс дослідницьких методів, спрямованих на всебічне вивчення сформованості умінь усної взаємодії молодших школярів. Передусім застосовано анкетування учнів, що дозволило визначити рівень їхньої самооцінки комунікативних умінь, зокрема таких аспектів, як участь в обговореннях, уміння слухати співрозмовника, здатність чітко формулювати власні думки та взаємодіяти з однолітками в груповій роботі. Даний метод забезпечив отримання первинної інформації щодо суб'єктивного бачення учнями власної участі в процесах усного спілкування.

З метою забезпечення об'єктивності оцінювання було проведено педагогічне спостереження. Воно дало змогу зафіксувати реальні прояви мовленнєвої активності й соціальної поведінки школярів у навчальних ситуаціях: дотримання правил спілкування, реагування на висловлення однокласників, рівень ініціативності та готовності до співпраці. Порівняння даних спостереження з результатами самооцінювання створило можливість виявити відповідність або розбіжності між уявленням дітей про власні комунікативні здібності та їх фактичним рівнем.

Для глибшого розуміння ставлення учнів до власної участі в усному спілкуванні було використано відкриті запитання. Їх включення зумовлене необхідністю якісного аналізу мотиваційних чинників: бажання брати участь у

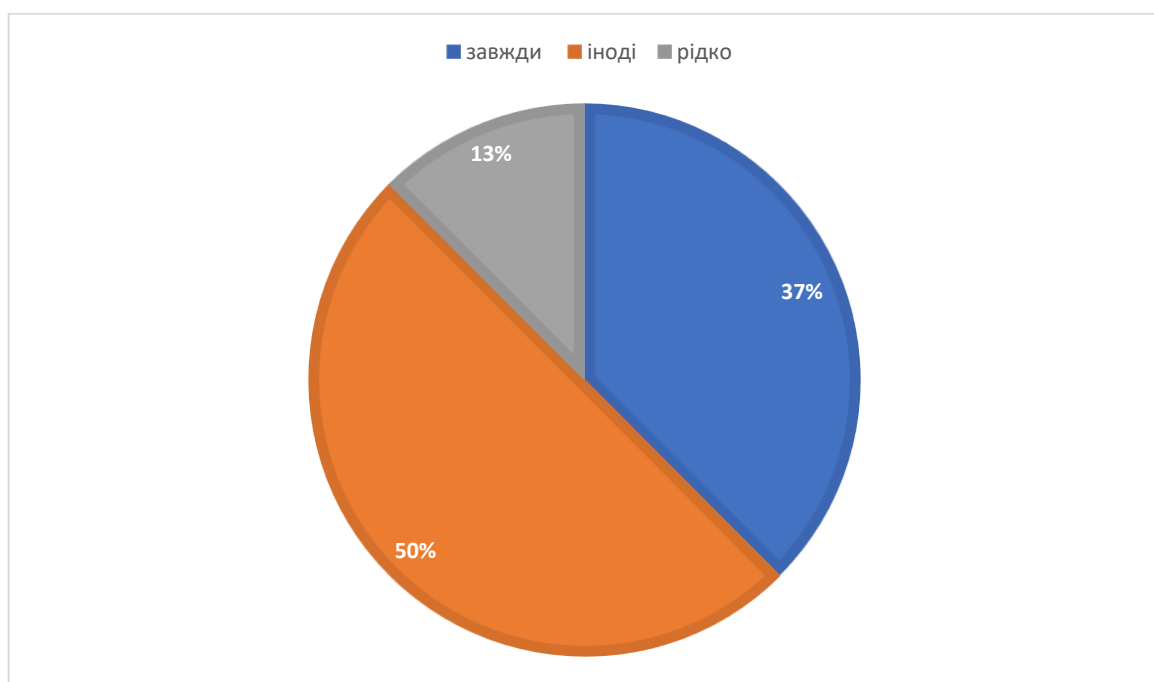
дискусіях, емоційних реакцій, очікувань і бар'єрів, які можуть виникати в ситуації усної комунікації.

Анкета «Самооцінка вмінь усної взаємодії» включала п'ять змістових критеріїв, що відображають основні компоненти культури мовленнєвого спілкування: (1) активність в обговоренні тексту, (2) уміння слухати думки інших, (3) здатність зрозуміло висловлювати власні міркування, (4) готовність допомагати однокласникам у груповій роботі, а також (5) підтримка дружньої атмосфери під час спілкування. Запропоновано три варіанти відповідей: «завжди», «іноді», «рідко» (або «майже ніколи»), що дозволяє визначити не лише наявність уміння, але й частоту його прояву в реальних навчальних ситуаціях.

Проаналізуємо результати анкетування.

Аналіз результатів за блоком «Активність в обговоренні тексту» засвідчує, що рівень мовленнєвої ініціативності молодших школярів є різнорівневим і потребує педагогічної підтримки. Серед опитаних 48 учнів 37,5 % (18 осіб) зазначили, що вони завжди активно долучаються до обговорення тексту, що свідчить про їх високу комунікативну мотивацію, впевненість у власних мовленнєвих можливостях та готовність висловлювати думку в умовах взаємодії з однолітками. Такі учні проявляють ініціативність, аргументують висловлення та здатні підтримувати дискусію, що є показником сформованого положення суб'єкта навчальної взаємодії. Половина вибірки – 50 % (24 учні) обрали варіант «іноді», що демонструє ситуативний характер участі в усному обговоренні. Їх мовленнєва активність залежить від низки факторів: рівня зацікавленості змістом завдання, складності інформації, часу на обмірковування відповіді, а також від психологічного комфорту під час висловлювання. Дана група учнів потребує організаційних і методичних умов, які б стимулювали їх до стабільного та більш сміливого залучення в комунікацію. Важливим є створення позитивного мовленнєвого середовища, де буде знижено страх припуститися помилки та

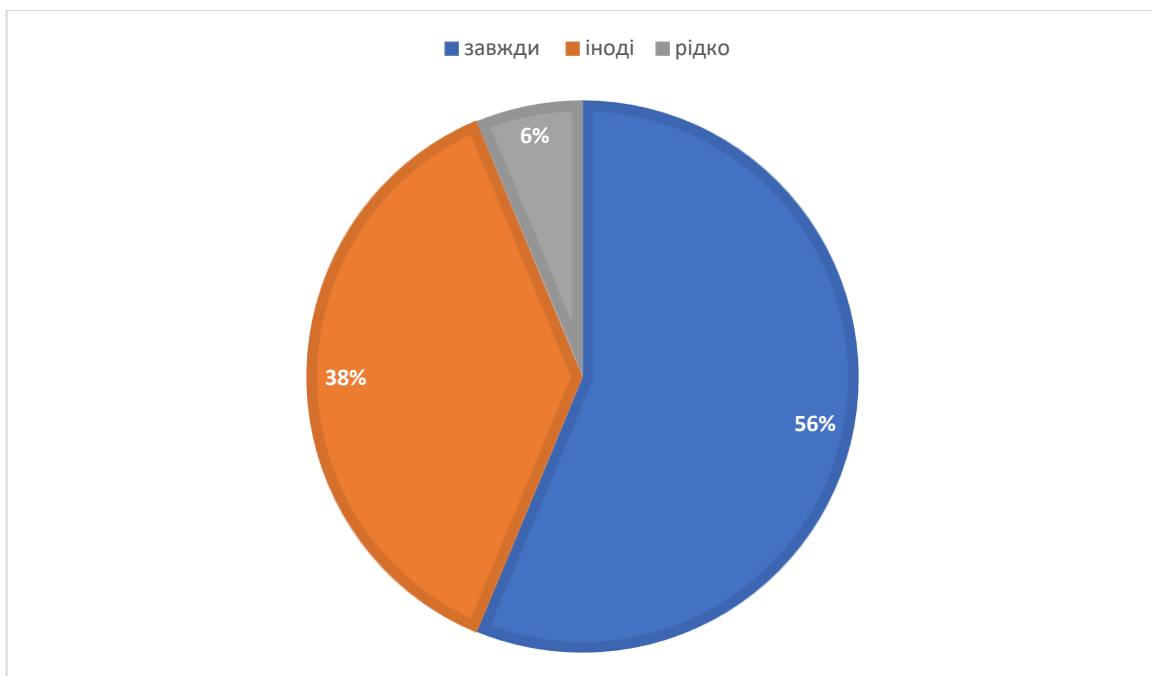
забезпечено підтримку з боку вчителя й однолітків. Найменша частка респондентів – 12,5 % (6 учнів) відповіли, що рідко беруть участь в обговоренні тексту, що свідчить про наявні труднощі у формулюванні власних висловлювань, низький рівень мовленнєвої або соціальної впевненості, підвищену сором'язливість або страх негативної оцінки. Такі учні часто обирають позицію спостерігача, що вимагає цілеспрямованого педагогічного супроводу, зокрема: поступового розширення їхнього мовленнєвого досвіду, використання індивідуальних форм заохочення та застосування інтерактивних вправ, орієнтованих на підвищення впевненості у власних можливостях рис.2.1.

Рис.2.1. Результати анкетування за блоком «Активність в обговоренні тексту»

Аналіз самооцінювання за блоком «Уміння слухати думки інших» засвідчує, що ця складова усної взаємодії є розвиненою більшою мірою порівняно з активністю у висловлюванні власних суджень. Серед усіх учасників опитування 56,25 % (27 учнів) зазначили, що вони завжди уважно слухають однокласників під

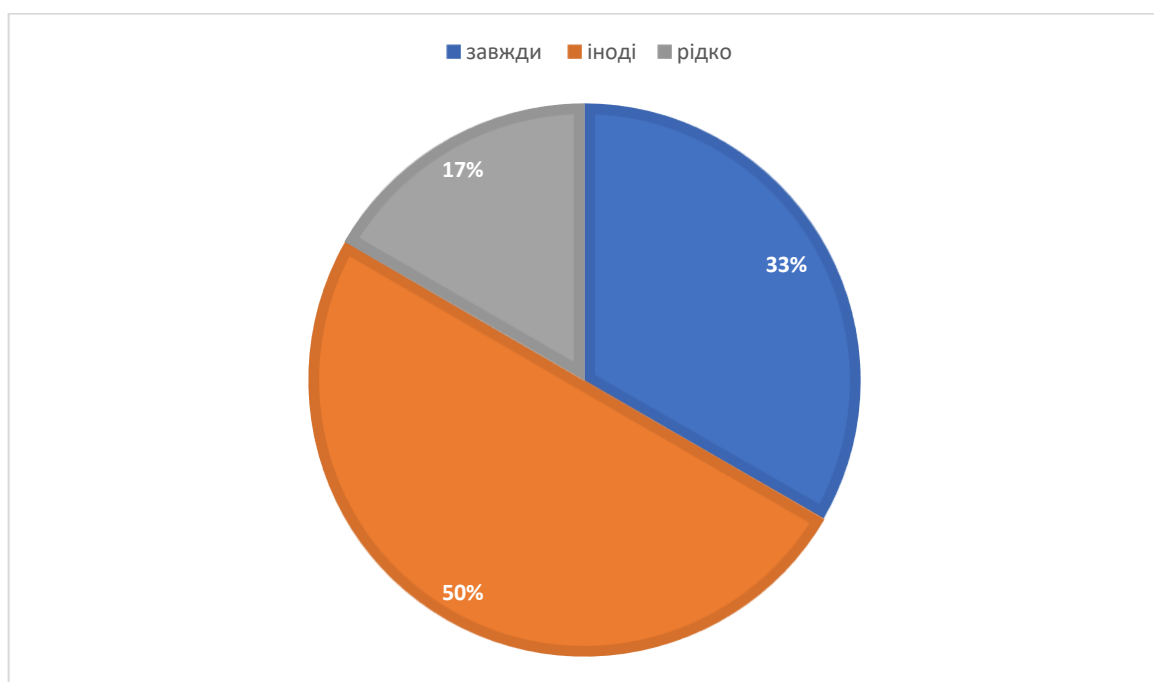
час обговорення тексту, що свідчить про достатньо сформовані навички аудіювання як компоненту діалогічного мовлення, здатність до прийняття чужої думки та дотримання норм навчального спілкування. Такі учні демонструють хорошу комунікативну культуру, навчальні інтереси та готовність вступати у взаємодію на засадах партнерства. Разом із тим 37,5 % школярів (18 осіб) відповіли, що слухають іноді, що вказує на нестійкість їх комунікативної поведінки. Ситуативність зосередженості на висловлюваннях однокласників обумовлена рівнем емоційної залученості, мотивації до участі у навчальному діалозі, темпом уроку та індивідуальними особливостями уваги. Такі учні потребують розвитку навички цілеспрямованого слухання, що передбачає формування вміння виділяти головне у мовленні співрозмовника, ставити уточнювальні запитання, виявляти повагу до мовця. Найменша частина вибірки, а саме 6,25 % (3 учні), вказали, що майже ніколи не слухають однокласників уважно. Такий результат зумовлений як поведінковими труднощами, так і низьким рівнем сформованості комунікативних умінь загалом. Існує ймовірність, що ці школярі або часто відволікаються, або не усвідомлюють значущість навчального діалогу як способу пізнання. Наявність цієї категорії учнів вимагає від педагога застосування спеціальних організаційних підходів: чіткої структуризації групової роботи, переконливого мотиваційного впливу, створення ситуацій успіху в усному спілкуванні рис.2.2.

Рис.2.2. Результати анкетування за блоком «Уміння слухати думки інших»

Результати самооцінювання здатності учнів зрозуміло формулювати власні судження засвідчують, що цей компонент усної взаємодії перебуває на середньому рівні сформованості. Лише 33,3 % опитаних школярів (16 осіб) вважають, що вони завжди можуть пояснити свою думку зрозуміло для співрозмовників. Такі учні володіють достатнім словниковим запасом, розвиненим умінням логічного структурування висловлювання та чіткістю артикуляції думки. Їхня комунікативна поведінка характеризується впевненістю під час публічного мовлення, готовністю брати на себе ініціативу в дискусії та здатністю аргументувати власні позиції. Переважна частина вибірки 50 % (24 учні) обрали відповідь «іноді», що свідчить про фрагментарний характер сформованості мовленнєвих умінь. Ця група школярів висловлюється зрозуміло за умов, коли тема є для них знайомою, а ситуація спілкування – емоційно безпечною. Однак у випадках, що потребують більш абстрактних міркувань,

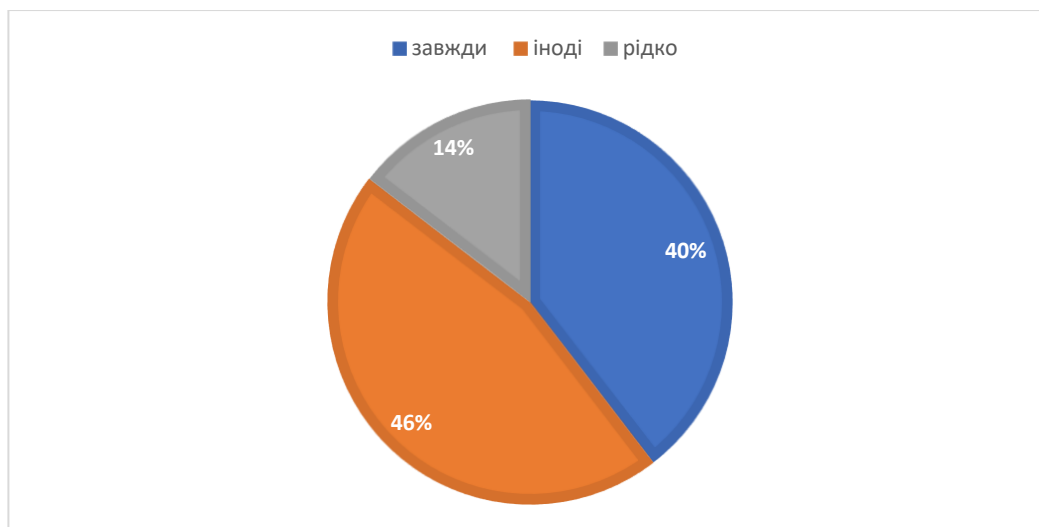
творчої інтерпретації або швидкої вербалізації думки, вони можуть проявляти нерішучість, пропускати суттєві деталі або використовувати неповні речення. Ще 16,7 % учнів (8 осіб) вказали, що їм важко пояснити свою думку. Ця категорія потребує особливої педагогічної уваги, оскільки труднощі у вербалізації часто пов'язані з підвищеним хвилюванням, недостатнім рівнем самооцінки, нерозвиненими навичками зв'язного мовлення або труднощами у засвоєнні мовного матеріалу. Такі учні рідше проявляють ініціативу в обговореннях, обмежуються короткими відповідями або ж уникають висловлення через страх помилки або нерозуміння рис.2.3.

Рис.2.3. Результати анкетування за блоком «Здатність зрозуміло висловлювати власні міркування»

Результати самооцінки учнів за блоком «Готовність допомагати однокласникам у груповій взаємодії» свідчать про наявність розподілу рівнів соціальної активності та готовності до співпраці. Серед усіх респондентів 40 % (19 учнів) зазначили, що вони завжди готові надавати допомогу однокласникам

під час спільної роботи. Така поведінка відображає сформовані соціальні компетенції, здатність до взаємодії, емпатію та усвідомлення значущості підтримки колективу для досягнення спільного результату. Для цих учнів характерна висока відповідальність за спільну діяльність та готовність брати на себе частину обов'язків у груповій роботі. Переважна частина вибірки, а саме 45,8 % (22 учні), обрали відповідь «іноді», що вказує на ситуативний характер їхньої допомоги. Здатність цих дітей підтримувати однокласників залежить від особистого комфорту, складності завдання, наявності інструкції та соціальної атмосфери в групі. Така нерівномірна активність підкреслює потребу у формуванні стабільних мотиваційних установок щодо взаємодопомоги, розвитку уміння розподіляти ролі, враховувати потреби співробітників і планувати власні дії у спільній діяльності. Найменша частина учнів 14,2 % (7 осіб) відповіла, що рідко допомагає іншим, що зумовлено як особистісними особливостями, так і недостатнім досвідом спільної діяльності та мовленнєвої взаємодії. Такі діти потребують цілеспрямованого педагогічного впливу: стимулювання проявів співпраці через рольові ігри, групові проєкти та диференційоване завдання, що враховує індивідуальні можливості й інтереси. Важливо створювати ситуації успіху для цих учнів, щоб підвищити рівень їхньої соціальної мотивації та формувати позитивне ставлення до колективної діяльності.

Рис.2.5. Результати анкетування за блоком «Готовність допомагати однокласникам у груповій взаємодії»

Отже, результати дослідження за всіма п'ятьма критеріями усної взаємодії, можна констатувати, що достатній рівень сформованості комунікативних умінь спостерігається у 38 % учнів. Ця група характеризується стабільною мовленнєвою активністю, впевненістю у власних висловлюваннях, умінням уважно слухати співрозмовників, готовністю надавати допомогу однокласникам та створювати дружню атмосферу під час спільної діяльності. Учні, які належать до цієї категорії, демонструють сформовані навички діалогічного мовлення, здатність до логічного структурування висловлювань і розуміння значення позитивної міжособистісної взаємодії в навчальному процесі. Середній рівень сформованості усних комунікативних умінь спостерігається у 50 % респондентів. Для цієї групи характерна ситуативна активність: учні здатні брати участь у обговореннях, висловлювати власну думку та підтримувати дружню атмосферу, проте їхня поведінка залежить від конкретних умов, теми обговорення або емоційного стану. Така нерівномірність проявів умінь свідчить про необхідність систематичної педагогічної підтримки, що передбачає розвиток стабільних навичок слухання,

формулювання висловлень, емпатії та співпраці у групі. Низький рівень сформованості усних комунікативних умінь виявлено у 12 % учнів залежно від критерію. Учні цієї групи рідко висловлюють власні судження, обмежено слухають думки інших, демонструють труднощі у поясненні власної позиції та мають низький рівень готовності до співпраці. Наявність учнів із низьким рівнем сформованості комунікативних умінь підкреслює необхідність диференційованого педагогічного впливу, який враховує індивідуальні особливості, мотивує до участі у навчальних дискусіях і створює ситуації успіху. Отримані результати свідчать про те, що переважна частина учнів має базові комунікативні навички, проте для досягнення високого рівня усної взаємодії необхідне системне педагогічне супроводження. У педагогічній практиці доцільним є застосування інтерактивних вправ, рольових ігор, колективних проєктів, а також моделювання навчальних ситуацій, що стимулюють: активне висловлювання власних думок, уважне слухання та сприйняття аргументів однокласників, готовність надавати допомогу та підтримку, формування дружньої і безпечної атмосфери у груповій взаємодії рис.2.6.

Рис.2.6. Узагальнені рівні сформованості вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класу на уроках читання (констатувальний етап дослідження)

Комплексне впровадження таких методів сприятиме поступовому підвищенню рівня сформованості усних комунікативних умінь, розвитку діалогічного та монологічного мовлення, соціальної компетентності та готовності учнів до ефективної взаємодії в навчальному та позакласному середовищі. Результати дослідження підкреслюють, що системна робота педагога з розвитку усних комунікативних навичок є ключовою умовою формування високого рівня мовленнєвої компетентності та позитивної міжособистісної взаємодії у молодших школярів.

2.3. Розробка та апробація кейс-завдань для уроків читання у 3-4 класах

Формування умінь усної взаємодії у молодших школярів є основним аспектом розвитку комунікативної компетентності та соціальної адаптації учнів. У процесі навчання читанню учні не лише оволодівають навичками декодування тексту, а й набувають умінь висловлювати власну думку, слухати партнерів, аргументовано обґрунтовувати свої позиції та брати участь у колективному обговоренні. Високий рівень усної взаємодії сприяє розвитку діалогічного та монологічного мовлення, формує критичне мислення та активну позицію учня у навчальному процесі. Сучасні педагогічні дослідження підкреслюють, що ефективним засобом формування комунікативних умінь у молодших класах є кейс-технологія. Використання кейсів дозволяє організувати навчальну діяльність так, щоб учні моделювали життєві або навчальні ситуації, приймали рішення, обговорювали альтернативні варіанти та вчилися враховувати думки інших.

Такий підхід стимулює активне мовленнєве спілкування, розвиток навичок співпраці та самостійного аналізу.

Кейс-завдання на уроках читання спрямовані не лише на розвиток умінь розуміння тексту, а й на інтеграцію соціально-комунікативних компонентів у навчальний процес. Вони забезпечують створення дружньої атмосфери, заохочують до взаємодії, підтримки однокласників та колективного вирішення завдань. Завдяки такому підходу учні отримують можливість практикувати усне мовлення в природному контексті, формуючи стійкі навички комунікації.

Розроблені нами кейс-завдання враховують вікові особливості дітей 3-4 класів та передбачають поступове ускладнення діяльності: від простого висловлювання власної думки до колективного створення презентацій та рольових діалогів. Така структура забезпечує системне формування усних комунікативних умінь та дозволяє вчителю ефективно оцінювати рівень розвитку цих навичок у класі.

Кейс-завдання 1. «Хвилинка обговорення»

Мета: розвивати навички висловлювати власну думку та слухати однокласників.

Обладнання: короткий уривок тексту, таблиці для фіксації висловлень.

Інструкція для вчителя:

1. Прочитайте уривок тексту всьому класу.
2. Попросіть учнів у парах обговорити головну думку.
3. Слідкуйте, щоб кожен учень висловив свою думку та уважно слухав партнера.

Інструкція для дітей:

1. Прочитай уривок.
2. Обговори з партнером, що тобі сподобалося або здалося цікавим.
3. Слухай однокласника та відповідай на його думку.

Кейс-завдання 2. «Рольові персонажі»

Мета: формувати уміння працювати у групі, аргументовано представляти позицію персонажа.

Обладнання: картки з іменами героїв та цитатами, уривки тексту.

Інструкція для вчителя:

1. Роздати учням ролі героїв казки.
2. Попросіть дітей відтворити діалог між персонажами.
3. Контролюйте, щоб кожен дотримувався ролі та реагував на репліки інших.

Інструкція для дітей:

1. Прочитай текст та дізнайся про свого персонажа.
2. Уяви, що ти герой казки та відповідай на питання інших персонажів.
3. Слухай партнера та підтримуй діалог.

Кейс-завдання 3. «Ланцюжок подій»

Мета: розвивати навички логічної побудови усного висловлювання та спільного планування.

Обладнання: карточки з подіями тексту, дошка або фліпчарт.

Інструкція для вчителя:

1. Роздати учням події з уривку тексту.
2. Попросіть скласти логічний ланцюжок у групах.
3. Слідкуйте, щоб діти аргументували своє розташування подій та слухали інших.

Інструкція для дітей:

1. Оберіть подію та обговоріть її місце у тексті.
2. Складіть разом з групою правильний ланцюжок подій.
3. Поясніть свої аргументи та слухайте думки інших.

Кейс-завдання 4. «Детектив тексту»

Мета: формувати уважність до деталей та навички обговорення висновків у групі.

Обладнання: уривки тексту, таблиці для відповідей, питання на аналіз.

Інструкція для вчителя:

1. Роздати текст та таблиці з питаннями.
2. Попросіть учнів знайти відповіді та обговорити їх у парах.
3. Заохочувати аргументацію та порівняння результатів.

Інструкція для дітей:

1. Прочитай текст уважно.
2. Виконай завдання в таблиці.
3. Обговори з партнером та дійдіть спільного висновку.

Кейс-завдання 5. «Міні-дискусія».

Мета: розвивати вміння висловлювати власну думку та вести діалог.

Обладнання: питання для дискусії за текстом, таймер для обмеження часу.

Інструкція для вчителя:

1. Прочитайте уривок тексту.
2. Запропонуйте учням обрати позицію та обговорити її в парах або малих групах.
3. Слідкуйте, щоб діти слухали один одного і не перебивали.

Інструкція для дітей:

1. Прочитай текст та обери позицію.
2. Ведіть діалог із партнером, висловлюючи свою думку.
3. Слухай аргументи іншого та відповідай.

Кейс-завдання 6. «Склади запитання»

Мета: формувати уміння формулювати запитання до тексту та підтримувати діалог.

Обладнання: уривки тексту, листи для запису запитань.

Інструкція для вчителя:

1. Прочитайте текст разом з учнями.
2. Попросіть скласти запитання до тексту.
3. Організуйте обговорення, де кожен ставить своє запитання і відповідає на запитання іншого.

Інструкція для дітей:

1. Прочитай текст.
2. Склади одне запитання для однокласника.
3. Слухай запитання інших та відповідай.

Кейс-завдання 7. «Групова презентація»

Мета: формувати навички колективної роботи, висловлювання думки та слухання інших.

Обладнання: уривки тексту, дошка та маркери, картки для групового планування.

Інструкція для вчителя:

1. Розділіть клас на групи.
2. Дайте завдання: підготувати коротку презентацію змісту тексту.
3. Слідкуйте, щоб кожен учень виступав і слухав інших, координував дії групи.

Інструкція для дітей:

1. Обговоріть у групі, що головне у тексті.
2. Підготуйте невелику презентацію.

Кейс-завдання 8. «Мандрівка з героями казки»

Мета: розвивати навички аналізу тексту, вміння виділяти головні події, характеристику героїв та висловлювати власну думку усно.

Обладнання:

- Копії казки або уривку казки для кожного учня.

- Карточки з іменами героїв та подіями.
- Дошка та маркери.

Інструкція для вчителя:

1. Ознайомити учнів із текстом.
2. Роздати карточки з героями та подіями.
3. Пропонувати учням співставити героїв із подіями, обговорити мотиви дій персонажів.
4. Заохочувати дітей аргументувати свої відповіді, ставити запитання один одному.

Інструкція для дітей:

1. Прочитай текст уважно.
2. Знайди героя на своїй карточці та обери подію, яка до нього відноситься.
3. Розкажи однокласникам, чому обрав саме цю подію.
4. Слухай інших і обговорюй, чи згоден ти з їхніми аргументами.

Кейс-завдання 9. «Створи свою казку»

Мета: розвивати творче мислення, уміння складати логічний ланцюжок подій та застосовувати навички усного висловлювання.

Обладнання:

- Листи паперу.
- Фломастери та олівці.
- Картки з персонажами та предметами.

Інструкція для вчителя:

1. Оберіть кілька карток із героями та предметами для групи учнів.
2. Поясніть, що потрібно скласти невелику казку, використовуючи всі елементи.
3. Слідкуйте, щоб учні обговорювали свої ідеї та складали сюжет логічно.
4. Заохочуйте кожного учня презентувати свій фрагмент історії.

Інструкція для дітей:

1. Оберіть картку з персонажем та предметом.
2. Разом із групою складіть казку, використовуючи всі картки.
3. Обговорюйте, хто що додає, та будьте уважні до ідей інших.
4. Презентуйте казку класу.

Кейс-завдання 10. «Читач-детектив»

Мета: розвивати аналітичні навички, уміння робити висновки з тексту та обґрунтовувати свою думку.

Обладнання:

- Уривок оповідання або казки.
- Питання-деталі для аналізу тексту.
- Таблиці для запису відповідей.

Інструкція для вчителя:

1. Роздати учням текст та таблиці.
2. Пояснити, що кожен учень повинен знайти відповіді на питання-деталі (хто?, що?, де?, коли?, чому?).
3. Заохочувати учнів обговорювати свої знахідки в парах або малих групах.
4. Контролювати, щоб висновки були аргументованими та спиралися на текст.

Інструкція для дітей:

1. Прочитай уважно уривок тексту.
2. Виконай завдання в таблиці, заповнивши, хто, що, де, коли та чому.
3. Обговори свої відповіді з партнером та дійдіть спільного висновку.
4. Представте результати класу та поясніть свої думки.

Проведена розробка та апробація кейс-завдань демонструє високу ефективність використання кейс-технології для формування умінь усної взаємодії у учнів 3-4 класів на уроках читання. Завдяки структурованим завданням учні

отримують можливість не лише вдосконалювати навички аналізу тексту, а й активно взаємодіяти у групі, аргументовано висловлювати власну думку, слухати та враховувати позиції інших. Упровадження кейс-завдань сприяє підвищенню рівня комунікативної компетентності, розвитку співпраці, відповідальності за колективний результат та формує стійку мотивацію до активної участі у навчальному процесі.

2.4. Організація та аналіз результатів наукового дослідження

Після апробації та впровадження розроблених кейс-завдань на уроках читання у 3-4 класах було проведено повторне дослідження з метою оцінювання ефективності педагогічного впливу на формування усних комунікативних умінь учнів. Для збору емпіричних даних використовувалися ті самі методи, що й на констатувальному етапі дослідження: анкетування учнів для самооцінки власних умінь усної взаємодії, педагогічне спостереження, що дозволяє отримати об'єктивну оцінку поведінки дітей під час усного спілкування, та відкриті запитання для якісного аналізу ставлення учнів до участі в обговореннях. Респондентами дослідження залишалися ті самі 48 учнів, що брали участь у первинному експерименті, що забезпечило можливість порівняльного аналізу динаміки сформованості усних комунікативних умінь.

Аналіз повторного анкетування показав суттєве покращення рівня усних комунікативних умінь учнів. Зокрема, за критерієм активності в обговоренні тексту 38 із 48 учнів (79 %) зазначили, що завжди висловлюють власну думку, 8 учнів (17 %) – іноді, і лише 2 учні (4 %) рідко. Порівняно з первинним дослідженням, коли достатній рівень демонстрували лише 37 % учнів, спостерігається значне підвищення показника, що свідчить про ефективність

кейс-завдань, які стимулюють діалогічну взаємодію, активне мовлення та самовираження, створюючи умови для безпечного висловлення власної позиції.

За критерієм уміння слухати думки інших 34 учні (71 %) повідомили, що завжди слухають однокласників уважно, 11 учнів (23 %) – іноді, і лише 3 учні (6 %) – майже ніколи. Порівняно з констатувальним етапом, де достатній рівень становив лише 37 %, спостерігається помітне зростання. Якісний аналіз свідчить, що інтерактивні вправи та дискусійні завдання сприяли розвитку емпатії, здатності враховувати позиції партнерів та формуванню конструктивного діалогу. Учні навчились не лише висловлювати власну думку, а й активно реагувати на аргументи однокласників, що є важливою складовою соціальної компетентності.

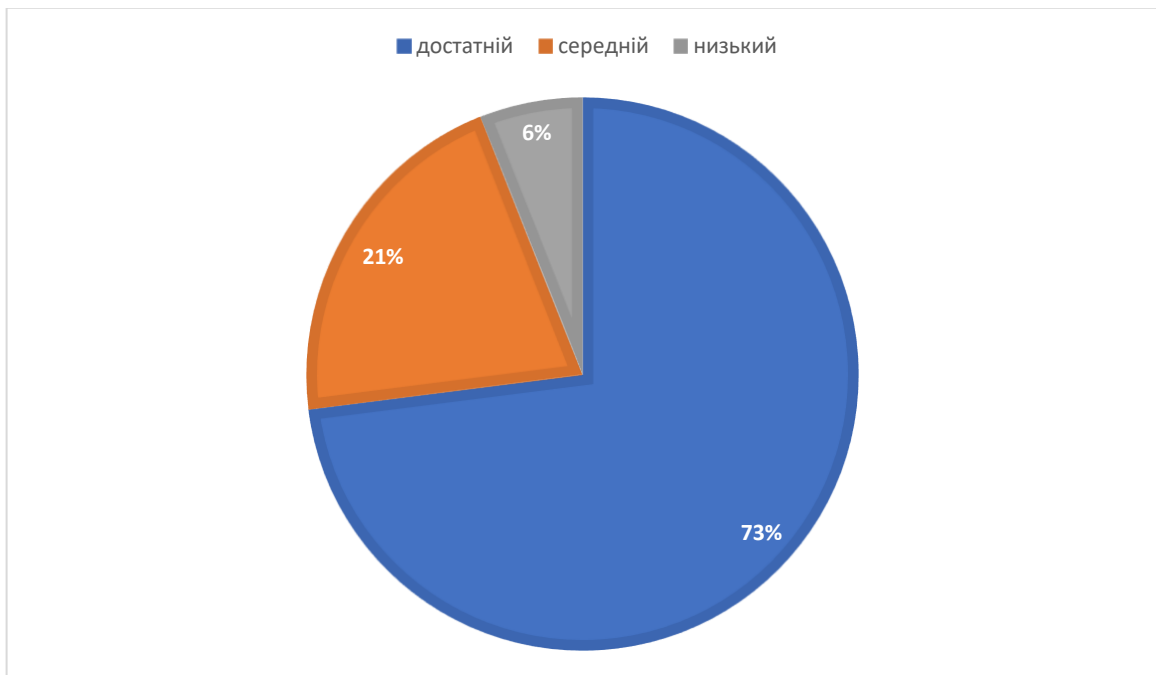
Щодо здатності зрозуміло висловлювати власні думки, повторне анкетування показало, що 36 учнів (75 %) завжди можуть пояснити власну думку зрозуміло, 10 учнів (21 %) – іноді, і лише 2 учні (4 %) мають труднощі. Порівняно з первинним етапом дослідження, де достатній рівень досягав лише 37–42 %, цей показник майже подвоївся. Такий результат пояснюється тим, що кейс-завдання стимулюють розвиток логічної структури мовлення, вміння обґрунтовувати позицію, наводити аргументи та приклади, а також відпрацьовувати усні комунікативні навички у природному контексті групової взаємодії.

За критерієм готовності допомагати однокласникам у груповій взаємодії 35 учнів (73 %) завжди надають допомогу, 10 учнів (21 %) – іноді, і 3 учні (6 %) рідко. На первинному етапі середній рівень готовності допомагати становив лише 18 %. Якісний аналіз демонструє, що колективні проєкти та рольові ігри сприяли формуванню навичок співпраці, ділення обов'язками та підтримки партнерів. Учні навчились враховувати інтереси групи, проявляти соціальну відповідальність і ефективно працювати в команді.

Що стосується підтримки дружньої атмосфери під час обговорення тексту, у повторному дослідженні 37 учнів (77 %) завжди підтримують позитивну

атмосферу, 9 учнів (19 %) – іноді, і лише 2 учні (4 %) майже ніколи. Порівняно з первинним дослідженням, де низький рівень досягав 16 %, спостерігається стабільне підвищення. Це підтверджує, що кейс-завдання сприяють формуванню сприятливого психологічного клімату у класі, розвитку емпатії та конструктивного взаємодієвого спілкування.

Педагогічне спостереження після впровадження кейс-завдань підтвердило дані анкетування. Більшість учнів демонструє високий рівень активності у діалогах, здатність формулювати власну думку, уважно слухати партнерів, дотримуватися правил усного спілкування та проявляти ініціативу у груповій роботі. Порівняльний аналіз показав, що достатній рівень сформованості усних комунікативних умінь після впровадження кейсів досяг 73%, середній рівень спостерігається у 21% учнів, а низький рівень обмежений лише 6%.

Рис.2.6. Узагальнені рівні сформованості вмінь взаємодіяти усно учнів 3-4 класу на уроках читання (контрольний етап дослідження)

Отже, повторне дослідження демонструє, що впровадження кейс-завдань на уроках читання суттєво підвищує рівень сформованості усних комунікативних умінь учнів 3-4 класів. Учні стали більш активними в обговореннях тексту, навчилися слухати та враховувати думки однокласників, чітко та зрозуміло висловлювати власні судження, підтримувати дружню атмосферу та ефективно співпрацювати у групі. Динаміка результатів свідчить про те, що системне використання інтерактивних, рольових та групових завдань сприяє формуванню стійких навичок усної взаємодії, розвитку діалогічного та монологічного мовлення, соціальної компетентності та відповідальності за колективний результат. Таким чином, кейс-технологія є ефективним засобом педагогічного супроводу, що дозволяє не лише підвищити мотивацію учнів до навчання, а й інтегрувати соціально-комунікативні уміння у навчальний процес, забезпечуючи стійке покращення комунікативної компетентності молодших школярів.

Висновки до другого розділу

Проведене дослідження дозволило комплексно охарактеризувати стан та особливості формування вмінь усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання, визначити ефективні педагогічні підходи та підтвердити результативність упровадження кейс-технологій у навчальний процес. Обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості вмінь усної взаємодії. На основі аналізу мовленнєвої діяльності молодших школярів визначено чотири її ключові компоненти: мотиваційний, когнітивний, емоційно-комунікативний і практичний. Вони охоплюють внутрішню готовність до комунікації, осмислення текстового матеріалу, емоційно-ціннісні прояви у взаємодії й реальну участь у діалогічних та групових формах роботи. Розроблені критерії й показники дали змогу детально оцінити рівень сформованості відповідних умінь та використати їх як основу для подальшої діагностики й педагогічного впливу.

Результати констатувального етапу засвідчили потребу в системному розвитку усних комунікативних умінь. Половина учнів продемонструвала середній рівень сформованості умінь, що виявилось у ситуативній активності, неповній сформованості навичок слухання та фрагментарному характері висловлювання думок. Лише 38 % показали достатній рівень, тоді як близько 12 % мали низьку здатність до усної взаємодії. Це підтвердило необхідність педагогічного супроводу, спрямованого на активізацію діалогу, розвиток уміння аргументувати судження, слухати партнерів, підтримувати співпрацю та долати психологічні бар'єри у спілкуванні. Аналіз даних анкетування та спостереження продемонстрував розбіжності між самооцінкою учнів і фактичними мовленнєвими вміннями. Учні частіше оцінювали себе як активних і комунікабельних, однак педагогічні спостереження виявили нестійкість мовленнєвої поведінки та залежність активності від зовнішніх факторів. Це

засвідчило, що формування усних умінь потребує не лише тренування технік висловлювання, а й розвиток внутрішньої мотивації, емоційної стійкості та позитивного навчального середовища. Розроблено та апробовано комплекс кейс-завдань, що забезпечив значне активізування усної взаємодії. Створені кейси базуються на вікових особливостях дітей та спрямовані на поступове ускладнення діяльності: від простого відтворення думки до аналізу тексту, побудови аргументів, колективного прийняття рішень та створення власних історій. Кейс-завдання сприяли: розвитку логічності та зв'язності усного висловлювання; умінню формулювати запитання й відповідати на них; підвищенню активності в діалозі; вдосконаленню навичок слухання та співпраці; формуванню доброзичливої атмосфери та взаємної підтримки. Порівняльний аналіз результатів контрольного та констатувального етапів підтвердив ефективність кейс-технології. Після впровадження кейсів рівень сформованості вмінь суттєво зріс. Особливо значні покращення спостерігались за показниками активності в діалозі, чіткості висловлення думок, уміння слухати інших та готовності співпрацювати. Учні стали виявляти більше ініціативи, проявляти впевненість у комунікації, краще аргументувати власні висловлювання й підтримувати партнерську взаємодію.

Системне використання інтерактивних і групових методів підвищує мовленнєву компетентність і соціальну адаптивність молодших школярів.

Результати дослідження підтверджують, що кейс-технологія є дієвим інструментом формування діалогічного та монологічного мовлення, розвитку критичного мислення й соціальної компетентності. Вона створює умови для природної, емоційно комфортної взаємодії, у якій учні набувають досвіду співпраці, підтримки та колективного вирішення завдань.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження було спрямоване на теоретичне обґрунтування та практичну перевірку ефективності формування вмінь усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання із використанням кейс-технологій. На основі аналізу психолого-педагогічної, лінгводидактичної та методичної літератури, а також даних, отриманих у ході педагогічної діагностики, експериментального навчання та порівняльного аналізу його результатів, можна узагальнити, що уміння усної взаємодії є ключовим компонентом читацької та комунікативної компетентностей молодших школярів.

Теоретичний аналіз засвідчив, що усна взаємодія як інтегрована здатність включає діалогічні вміння (ставити запитання, відповідати, аргументувати, слухати), монологічні (будувати зв'язні висловлювання), а також соціально-комунікативні навички (співпраця, толерантність, емоційна регуляція). Саме уроки читання надають природне підґрунтя для розвитку цих умінь, оскільки базуються на роботі з текстом, обговоренні художніх ситуацій і смислових проблем. Розвиток усної взаємодії в цьому віці сприяє не лише формуванню мовленнєвої компетентності, а й становленню критичного мислення та емоційного інтелекту.

Розроблені критерії, показники й рівні сформованості усних умінь забезпечують науково обґрунтовану діагностику комунікативної готовності учнів. Виділення мотиваційного, когнітивного, емоційно-комунікативного та практичного компонентів надало можливість усебічно оцінити стан розвитку усної взаємодії у дітей. Виявлені рівні – низький, середній, достатній – дозволили об'єктивно виявити проблемні зони: нестійку мотивацію до участі в діалозі, труднощі у слуханні співрозмовника, поверхневність відповідей, фрагментарність

оцінних суджень. Це створило підґрунтя для цілеспрямованої роботи щодо їх усунення.

Констатувальний етап експерименту засвідчив недостатній рівень сформованості усних умінь у частини молодших школярів, що потребує методичного вдосконалення навчання читання. Отримані дані показали, що лише третина учнів володіє уміннями на достатньому рівні, тоді як більшість залишаються на середньому рівні розвитку через недостатню сформованість навичок аргументації, слухання та логічного викладення думки. Розрив між самооцінкою дітей та об'єктивними показниками підтвердив важливість організації методичних умов, які стимулюватимуть рефлексію, усвідомлення мовленнєвих труднощів та розвиток емоційно-комунікативної стійкості. Упровадження кейс-технологій сприяє інтенсифікації усної взаємодії та підвищує рівень комунікативної активності учнів. Розроблені кейс-завдання, побудовані на засадах проблемності, ситуаційності та кооперативної діяльності, показали високу результативність. Вони дозволили перенести навчання із площини репродуктивного відтворення тексту в площину творчого осмислення, аналізу та колективного розв'язання комунікативних ситуацій. Саме завдяки цьому учні активніше включались у діалог, виявляли ініціативу, пропонували власні ідеї, аргументували позиції, слухали один одного та працювали в групі.

Результати формувального етапу експерименту підтверджують ефективність кейс-технології як педагогічного засобу розвитку усних комунікативних умінь. Зростання частки учнів з достатнім рівнем сформованості умінь майже удвічі та істотне зменшення кількості дітей з низьким рівнем засвідчили якісне поліпшення мовленнєвої поведінки. Найбільш виразні зміни спостерігалися в уміннях: логічно й зв'язно висловлювати думки; ставити запитання та відповідати на них; працювати в діалозі; слухати співрозмовника та враховувати його думку; брати участь у колективних формах роботи.

Ці результати свідчать, що інтеграція кейс-технологій у процес читання є педагогічно доцільною, науково обґрунтованою і практично дієвою. Кейс-технології формують важливі соціально-психологічні якості учнів та підвищують їхню навчальну мотивацію.

Під час експерименту учні стали впевненішими, відповідальнішими за спільний результат, більш відкритими до співпраці. Вони виявляли емпатію, взаємопідтримку, толерантність, а також готовність ризикувати, висловлюючи власні ідеї. Це відповідає сучасним концепціям компетентнісного навчання, які наголошують на розвитку не лише предметних, а й комунікативних, соціальних та емоційних компетентностей.

Усі отримані дані дозволяють стверджувати, що кейс-технологія є ефективним педагогічним засобом розвитку вмінь усної взаємодії учнів 3-4 класів на уроках читання, оскільки забезпечує проблемність, ситуаційність, емоційну включеність, співпрацю та сприяє комплексному розвитку комунікативної компетентності. Вона відповідає сучасним дидактичним вимогам, закономірностям розвитку молодших школярів і підтвердила свою практичну результативність у шкільних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.   Большакова І. О., Пристінська М. С. Українська мова та читання: підручник для 2 кл.: у 2 ч. Ч. 1. Харків : Видавництво «Ранок», 2020. 112 с.
2.   Большакова І. О., Пристінська М. С. Українська мова та читання: підручник для 2 кл.: у 2 ч. Ч. 2. Харків : Видавництво «Ранок», 2020. 112 с.
3.   Бурковська О., Пампура С. Використання методу кейсів у професійно орієнтованому навчанні іноземних мов. 2022, Vol. 1, No. 1. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*. С.117-124.
4.   Буюк Р.Р. Навчаємо граючи. *Початкове навчання та виховання*. 2016. №25. С. 26–28
5.   Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Літера ЛТД, 2011. 313 с
6.   Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 192 с.
7.   Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Г. Українська мова та читання: підручник для 2 кл.: у 2 ч. Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
8.   Винничук Н. Роль дидактичних ігор у формуванні творчих здібностей учнів на уроках української мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 5. С. 12-15.
9.   Висіцька А. Е., Панченко Т. Л. Ігрові технології як засіб організації освітнього процесу у початковій школі. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки сучасного компетентного фахівця: зб. матеріалів II-ї Всеукраїнської*

студентської науково-практичної конференції, м. Біла Церква, 18 травня 2023 р. / за заг. ред. В. С. Кулішова, І. В. Кучерак, Ю. С. Герасименко, А. М. Лукіяничук. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. С. 71-74.

10. Гавриленко Т. Методика застосування дидактичних ігор на уроках читання в початковій школі. *Педагогічні та психологічні науки: теорія, методика, практика*. 2018. №1. С. 13-16.

11. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / Упорядник О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 44 с.

12. Гречановська О. В., Манглієва Т. Н. Сутність та використання кейсметоду в навчально-виховному процесі вищої школи. Матеріали XLVI науковотехнічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. 45 с.

13. Грибань А. А. Особливості використання дидактичних ігор як засобу розвитку пізнавальної активності учнів на уроках читання в початковій школі в умовах НУШ. URL: <file:///C:/Users/asus/Downloads/13.pdf> (дата звернення: 8.12.2025).

14. Гриневич Л. М., Ліннік О. О., Старагіна І. П. Формування наскрізних умінь у молодших школярів в умовах реформи «Нова українська школа». *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2022. № 2 (85). С. 28-34

15. Гунько І.В., Волошина О.В. Застосування кейс-методу. *Теорія та методика навчання. Інноваційна педагогіка*. 2021. Випуск 32. Т. 2. С. 75-79.

16. Державний стандарт початкової освіти. Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.

17. Дзятківська Г. Ігрові технології навчання в початковій школі: особливості використання. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13013/1/9Dzyatkivska.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).

18. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2008. 264 с.
19. Довбня С. О. Гра як історико-педагогічний феномен. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 9. С. 245–249.
20. Дрижанова В. В. Методична розробка «Використання дидактичних ігор на уроках в початковій школі». На урок: освітній проєкт : веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua> (дата звернення: 06.10.2025).
21. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напрямку підготовки «Початкова освіта» / Авт.-укл. С.М. Дубяга. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.
22. Зубар К. І. Інструктивні матеріали по впровадженню кейс-методу для методичного семінару. *Методична доповідь*. 2006. С. 10.
23. Ковальова С. М. Технологія застосування кейс-методу в професійній підготовці вчителя в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 3. С. 100-104.
24. Краснова Н. Ігрові художньо-педагогічні технології у формуванні світозображення підлітків: художньо-дидактичні ігри; художньо-конструктивні технології; художньо-інтерактивні технології. *Мистецтво та освіта*. 2012. №4(66). С.46-56.
25. Лозовицька О. Д. Дидактичні ігри на уроках читання в початкових класах. URL: <https://vsimosvita.com/didaktichni-igri-na-urokahukrayinskoyi-movi-v-rochatkovih-klasah/> (дата звернення: 10.10.2025).
26. Ляхова М. Використання кейс-методу в процесі навчання. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 2 (98). С. 47-51.
27. Мироненко О.В., Видахвевич Т.І. Гейміфікація як засіб навчання української мови молодших школярів. *The 8th International scientific and practical*

conference “World science: problems, prospects and innovations” (April 21-23, 2021)
Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. P. 590 -596

28. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 15.10.2024р.)

29. Петриченко Я. В. Кейс-технологія на уроках англійської мови. Матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Мова, освіта, наука в контексті міжкультурної комунікації». 2022. С. 116-119.

30. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с.

31. Пономарьова К., Гайова Л. Українська мова та читання: Підручник для 3 класу ЗССО (у 2-х частинах): Частина 1 // К. І. Пономарьова, Л. А. Гайова. Київ: УОВЦ Оріон, 2020. 160 с.

32. Почупайло О. В. Формування читацьких умінь в учнів I–IV класів. ... дис. канд. пед наук. К., 1994. 179 с.

33. Пузан Ю. Застосування ігрових технологій на уроках у Новій українській школі. *Логос. Мистецтво наукової думки*. 2019. № 6. С. 57-61

34. П'янковська І.В. Педагогічні технології: історія поняття та перспективи впровадження. *Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка»*. 2008. С. 13.

35. Рубан Т. І. Дидактичні ігри на уроках української мови. URL: <https://naurok.com.ua/posibnik-didaktichni-igri-na-urokah-ukra-nsko-movi322287.html> (дата звернення: 05.10.2025).

36. Рублевська І. О. Мультимедійні ігри та тренажери до уроків української мови у 2 класі. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01001>

37. Русин Н. Методика використання дидактичних ігор на уроках української мови в початковій школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2015. №2 (29). С. 184-189.
38. Савченко О. Я. Українська мова та читання: підручник для 3 класу ЗССО (у 2-х частинах): Частина 2. Київ : УОВЦ Оріон, 2020. 160 с.
39. Самчук Л., Мойсеюк Ю. Гейміфікація в сучасній освіті. Управління освітою. 2019. № 10. С. 30-51.
40. Сливко І. О. Використання сучасних ігрових технологій в процесі формування ключових компетентностей учнів. *Наука, освіта і суспільство: актуальні проблеми теорії та практики*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кропивницький, 10 березня 2023 р.): у 2 ч. Кропивницький : ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 31-34.
41. Соловей Ю. В. Корекційне значення дидактичних ігор та їх використання в початковій школі. На урок: освітній проєкт. URL: <https://naurok.com.ua> (дата звернення: 05.10.2024).
42. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: реком. МОН України для студентів магістратури вищих навч. закладів непедагогічного профілю. Херсон, 2011. 608 с.
43. Форостюк І. В. Використання кейс-методу на заняттях. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2019. Том 30 (69). № 2 Ч. 1. С. 146–150.
44. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
45. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К., 2014. 192 с.

46. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості. *Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології*: Кол. моногр. К. : МАУП, 2005. 225 с.
47. Shever M. Case study in education: Theory and practice. London: Routledge, 1995. 208 p.
48. Adey P. Teaching Thinking Skills: Theory and Practice. London: Nelson Thornes, 1999. 192 p.
49. Yates K. Developing Critical Thinking through Case Study Method. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 176 p.

ДОДАТКИ

Анкета для учнів 3-4 класу

Інструкція для учнів: прочитай кожне запитання та обери варіант відповіді, який найкраще підходить для тебе.

Самооцінка вмінь усної взаємодії

1. Коли на уроці ми обговорюємо текст, я:
  - Завжди висловлюю свою думку;
  - Іноді висловлюю свою думку;
  - Рідко висловлюю свою думку.
2. Я слухаю, коли говорять мої однокласники:
  - Уважно, завжди;
  - Іноді;
  - Майже ніколи.
3. Коли треба відповісти на запитання або пояснити думку, я:
  - Завжди можу пояснити зрозуміло;
  - Іноді можу пояснити;
  - Мені важко пояснити.
4. Якщо хтось потребує допомоги під час роботи в групі, я:
  - Завжди допомагаю;
  - Іноді допомагаю;
  - Рідко допомагаю.
5. Я підтримую дружню атмосферу в класі, коли обговорюємо текст:
  - Завжди;
  - Іноді;

- Майже ніколи.

Спостереження вчителя.

Учитель оцінює поведінку учня під час уроку за спостереженням.

№	Показник	Оцінка
1	Активна участь у діалозі	високий середній низький
2	Здатність формулювати власну думку	високий середній низький
3	Уміння слухати і враховувати думки інших	високий середній низький
4	Дотримання правил усного спілкування	високий середній низький
5	Прояв ініціативи та співпраці в груповій роботі	високий середній низький

Відкриті питання до учнів

- Що тобі подобається під час обговорення тексту?
- Чи подобається тобі слухати думки інших однокласників? Чому?
- Чи буває тобі важко пояснити свою думку? Коли?
- Як ти допомагаєш однокласникам під час обговорення тексту?